

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Caput I. De variis modis procedente contra criminosos, & in specie de accusatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73982](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73982)

LIBER QUINTUS DECRETALIU. TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, Denun-
ciationibus.

CAPUT I.

*De variis modis procedendi contra criminosos, &
in specie de accusatione.*

*Quest. 1. Quot modis causa & actiones
criminales deducantur in iudicium.*

Resp. Horum modorum in genere sunt duo, dum nimirum Judex procedit vel ad instantiam partis, accusantis, denunciantis, petentis; vel ex officio suo, seu citra ullius querelam, denunciationem, petitionem; sub quibus proinde comprehenduntur tres modi sequentes in *Rubrica. h. r.* expressi, scilicet sub prioris accusatio & denunciatio; sub posteriore inquisitio; quibus duo alii addendi; nimirum modus procedendi per exceptionem, (de qua, quid sit, & quod duplex, qualiter instituat, & criminaliter intentata induat naturam accusationis, & quales proinde conditiones requirat &c. dictum *Lib. 2. tit. 25. per totum à quest. 858.*) & modus procedendi sine ordine, intellige, consueto iudicii, uti sit, quando reus in flagrante deprehenditur, aut delictum est notorium. Nunc de iis singulatim in sequentibus, excepto quarto, utpote de quo accuratè actum, *L. c. & quidem incipiendo ab ultimo, sit.*

*Quest. 2. Delictum quodnam & quotu-
plicitè notorium.*

1. **R**esp. Ad primum: Notorium propriè dicitur, quod per evidentiam rei, quæ nulla tergiversatione celari potest, patet. Huic notorio opponitur occultum, tam propriè tale, nimirum quod non solum soli DEO scrutatori cordium cognitum est, sed & quod nulla ratione probari potest. Jo-And. in *c. vestra. de cohabit. cler. cum mulier. num. 12.* Anchor. *ibid. num. 14.* Abb. *n. 10.* R. P. *Laur. jur. can. Lib. V.*

Fagn. *n. 45.* Quò referuntur etiam à Claro *pract. crim. §. fin. q. 9. n. 2.* Farin. *pr. crim. q. 18. n. 105.* Haunol. *de f. & j. Tom. 6. tr. 2. n. 27.* apud Wiestn. *h. r. n. 2.* quorum probatio ex communiter contingentibus haberi non potest; quia per se clam & in occulto fieri solent, ut sunt dolus, furtum, adulterium, suppositio partus, Sodomia, Simonia &c. Item quæ non propriè, sed pene occulta dicuntur. *cit. c. vestra.* qualia sunt, quæ in iudicium nondum deducta à paucis sciuntur; & probari possunt: v. g. à duobus, tribus, vel ad summum quinque; cum secretum adhuc dicatur, quod in presentia quinque personarum dicitur aut fit. *can. 87. de panit. dist. 1. §. hac ergo secreta.* & *Gl. ibid. v. secreta.* Porro notorium propriè tale confunditur cum *publico* in supremo gradu tali, differt tamen à *publico* in secundo gradu, quod convenit cum notorio penè, seu quasi tali, multòque magis à *publico* in imo gradu, utpote quod saltem à duobus scitur, & sic adhuc probari potest. Differt à manifesto, (etsi hoc subinde cum notorio confundatur. Arg. *c. constitutionem. de V. S. & c. fin. de cohabit. cler. cum mulier.*) quòd manifestum propriè tale illud sit quid minus quàm notorium propriè tale, ut Abb. in *est. c. vestra n. 12.* Fagn. *n. 55.* & dicitur cum addito famosè notum, seu ex certa scientia, certisque authoribus, ut Abb. & Fagn. *LL. cit. Tusch. Lit. N. concl. 104.* à qua famositate abstrahit notorium.

2. **R**esp. Ad secundum: Notorium aliud est notorium notorietate juris, nimirum, quod evadit tale per confessionem propriam (intellige, spontaneam, & non gravi metu aut tormentis extortam) factam in iudicio, non revocatam, vel per probationes judiciales plenas, hoc est, testium omni exceptione majorum depositiones legitime receptas;

A

vel

vel instrumentum publicum & authenticum in judicio productum; vel per sententiam definitivam condemnatoriam ad pœnam, vel criminis declaratoriam, quæ transit in rem judicatam, utpote quibus, quia jam in causa conclusum, nihil opponi potest; quin & per sententiam interlocutoriam, latam cum cognitione causæ, quæ in rem judicatam transit; ut cum Abb. in *c. cum olim. de V. S. à n. 3.* Fagn. in *c. vestra. à n. 71.* Masc. *de prob. concl. 1106. à n. 9.* quos citat Wiestn. *b. s. n. 3.* Ad quam notorietatem juris reducitur notorietas præsumptionis fundatæ in circumstantiis, ex quibus jus ita aliquid præsumit, ut id haberi velit pro veritate, & ex ea perinde, ut ex alia probatione plena ad sententiam procedi possit. Aliud est notorium notorietate facti, quod gestum palam in oculis hominum, puta, coram majore parte populi, vicinæ, parochiæ, collegii alteriusve communitatis, ita tamen, ut non requiratur, gestum esse coram totius populi existentis in aliquo loco. puta, civitatis majore parte; sed major pars intelligatur respectu vicinæ, parochiæ, collegii, communitatis; ut Sanch. *L. 6. consil. mor. c. 3. du. 3.* Abb. in *cit. c. vestra. n. 16.* Reiffenst. *b. t. n. 251.* Quin nec requiri semper majorem partem communitatis, si hæc valde ampla, ut tenere videtur Sanch. *l. c.* contrarium tenentibus Abb. *l. c.* Fagn. *l. c. n. 88.* quos citat Reiffenst. *n. 250.* dicens ridiculum esse, dicere, non sufficere ad constituendum notorium, quod gestum coram centum, dum communitas constat 300. hominibus. Num vero requiratur totius communitatis præsentia, dum hæc exigua est: v. g. constat decem; an vero sufficiat major ejus pars; v. g. sex præsentis, non est extra controversiam; posterius sentiunt Abb. *l. c.* Sylv. *v. notorium. q. 4.* Navar. *c. 27. n. 55.* quos citat & sequitur Reiffenst. *n. 249.* ex earatione, quod decem constituunt populum. Arg. *c. unie. 10. q. 3.* & quod per majorem partem populi totus populus designetur. *L. aliud. ff. de reg. jur. & consequenter, quod coram majore parte talis communitatis sit, censetur fieri coram omnibus.* Idem sentire videtur Pith. *ad tit. de excom. n. 114.* dum inquit: Si percussio fiat coram tot oculatis testibus, ut vel toti communitati, quæ saltem decem personas habet, vel majore ejus parte, saltem coram sex, nota sit; & mox subdit: quare etiam si Petrus percussit Clericum coram tribus aut quatuor, (intellige, personis talis communitatis constantis decem) ut in judicio probari possit, non tamen propterea censetur notorium evidentiæ facti. Porro notorium facti aliud est facti permanentis, quod constanter omnium oculis exhibetur; v. g. incarcerationio Clerici, qui in carcere publico omnium oculis patente continuo detinetur. Aliud facti transeuntis, seu momentanei, quod in conspectu totius vel majoris partis populi commissum; v. g. homicidium in foro, blasphemia coram pluribus audientibus prolata; quæ, si sæpius coram iis iterata, dicitur notoria notorietate facti interpolati: ita Sylv. *l. c. n. 2.* Abb. *l. c. n. 15.* Fagn. *l. c. à n. 78.*

Quæst. 3. Quæ requirantur, ut Judex non servato juris, seu processus judicialis ordine contra crimina notoria procedat.

R Esp. Requiritur primò, ut factum notorium sit non tantum quod ad substantiam, seu existentiam, sed etiam in ratione delicti; v. g. ut constet, num homicidium factum ex dolo vel cul-

pa, cum fieri potuerit ad sui defensionem, servato moderamine inculpatae tntelæ; quia, si de hoc non constaret, posset adhuc excusatione vel tergiversatione celari; ita Clar. *pract. crim. §. fin. q. 9. n. 3.* Farin. *pr. crim. q. 21. num. 49.* Haun. *l. c. n. 30.* Passerin. *tribun. regul. q. 10. n. 5.* apud Wiestn. *n. 6.* iis inharentem juxta *c. tria nos. de cobabu. cler. cum mul.*

2. Secundo, ut de ipsa notorietate Judici constet, quod fieri potest duobus modis; uno, si dictum commissum in præsentia Judicis pro tribunali fedentis, aut aliis in exercitio jurisdictionis existentis, præsentis & intuentis majore parte populi; ut Specul. *tit. de notor. crim. §. 8. n. 12.* Salycet. in *L. ea quidem. c. de accusat. n. 41.* Gomez. *L. 3. var. c. 1. n. 48.* Passer. *l. c. n. 6.* Altero (dum sermo est de notorietate facti) si testes, saltem duo omni exceptione majores, jurati, & parte citata judicialiter examinati de delicti existentia, & simul notorietate ex proprio sensu deponant; Wiestn. *num. 7.* citatis Specul. *l. c. n. 17.* Masc. *l. c. concl. 1105.* Fagn. *n. 105.* vel, si sermo sit de notorietate juris, per authenticum extractum, aut attestationem judicialem. His itaque compertis, Judex ad judiciarii ordinis observantiam non constringitur, juxta clarostextus *c. ad nostram. de jurejur. c. super eo. de test. cog. can. prohibentur. §. his omnibus. 2. q. 1. can. Lotharius. ead. caus. §. 9.* ex ea ratione, quod ordo ille juris introductus ad veritatem indagandam & deprehendendam; adeoque dum ea notoria est, observatio illius non sit necessaria.

3. Tertiò requiritur, ut confitio Judici de notorietate, is quoque de ea pronunciet, non quidem seorsim, sed in ipsa sententia, in qua, si illius mentionem non faciat, ea totusque processus sit nullus; Barbof. *de potest. Episc. alleg. 106. n. 18.* Tambur. *de jure Abb. Tom. 3. d. 7. q. 2. n. 19.* Reiffenst. *b. t. num. 264.*

Quæst. 4. In quibus itaque in specie juris ordine non servato Judex procedere possit ad dicta crimina notoria punienda.

R Esp. Primò, ut opus non sit accusatore aut denunciatore, juxta *c. evidentiæ. h. t. & c. manifesta. 2. q. 1.* sed Judex possit sine accusatore ex officio procedere ad ferendam contra notorium delinquentem sententiam,

2. Secundo, ut multò minùs opus sit libello; Gomez. *l. c. n. 42.* Farin. *l. c. n. 65.* Scaccia *de Judic. c. 79. num. 8.* Wiestn. *b. t. n. 9.* Arg. *clém. sape. 2. v. hoc autem. de V. S.* dum ibi dicitur, quod libellus ad summarium processum non requiratur, & consequenter multò minùs ad procedendum contra crimina notoria, quippe quæ, ne quidem summarium ordinem judicii requirunt.

3. Tertiò, ut neque opus sit citatione, saltem ubi delictum ita notorium est, ut nulla egeat probatione notorietatis, constetque evidenter, reo nullam excusationem, defensionemve, quâ delicti gravitas aliquo modo extenuetur, competere; Haunol. *l. c. n. 33.* Passerin. *l. c. n. 11.* Wiestn. *n. 10.*

4. Quarto, ut non requiratur productio, & examen testium ad probandum crimen, ut patet ex terminis, cum confitio evidenter aliunde de veritate, ii frustra producantur; quamvis confitio de veritate criminis, quia quandoque non satis adhuc constat de notorietate, ad eam probandam, adhibendi sunt testes, Reiffenst. *b. t. n. 256.*

5. Quintò,

5. Quintò, ut non requiratur sententia condemnatoria ad pœnam; sed sufficiat, ut Bossi. *in quomodo proced. in crim. not. n. 16.* Passer. *l. c. n. 12.* & alii apud Wiestn. & Reiffent. *n. 259.* loco illius præceptum Judicis pœnam reo dictantis, multoque minus requiratur, ut sententia hæc proferatur in scriptis cum aliis juris solemnitatibus; Gl. *in c. fin. de sent. & re jud. in 6. v. illustrium.* & *ibidem Franc. n. 6. limit. 9.* Innoc. *in c. ex parte. il. 1. de V. S. n. 1.* Farin. *l. c. q. 21. n. 115.* Gomez. *l. c. n. 45.* Reiffent. *h. r. n. 258.* Requirit tamen sententiam declaratoriam notorietatis delicti, (intellige, etiam si nulla adsit sententia condemnatoria ad pœnam, dum reus negat, delictum esse notorium, docent Passer. *l. c. Covar. in c. Alma, p. 1. §. 2. n. 2.* Farin. *l. c. n. 116.* Clar. *§. fin. q. 9. n. 8.* apud Wiestn. *l. c.* quin & Clar. *ibid.* Fagn. *in cit. c. vestra n. 96.* apud Reiffent. *n. 259.* asserunt, quòd, quidquid sit de jure, consuetudine observari, etiam in notoriis ferri sententiam, quod de sententia condemnatoria intelligere videntur.

6. Sextò, effectus notorii est, quòd in notoriis non admittatur recusatio Judicis tanquam suspecti. *C. proposuit, de appell. si pœna pro delicto, jure vel statuto aut consuetudine determinata est; secus, si indeterminata, seu arbitrio Judicis relicta; cum in ejus arbitrio commissis saepe rationabiliter possit esse suspectus, ne inordinato affectu ductus pronunciet pœnam æquo graviorem, ac illa possit reculari.* Wiestn. *n. 12.*

7. Septimò, quòd non cõtedatur appellatio, (intellige, ab intimatione seu dictatione pœnæ à Judice facta) sed ea non obstante, Judex procedere possit ad executionem pœnæ. *C. cum sit. §. fin. c. pervenit, c. consuluit. c. proposuit, de appell. eò, quòd in notoriis Judicis pronuntiatio juris sit potius executio, quam sententia; Specul. l. c. §. 8. n. 15.* Clarus *l. c. q. 74. n. 2.* Gomez. *n. 47.* Reiffent. *num. 260.* Wiestn. *n. 12.* quòd tamen ipsum limitandum est ita, ut appellatio locus esset ad pronuntiationem Judicis, si in ea non fieret expressa mentio notorietatis, item à sententia declaratoria notorietatis criminis, dum essent, quæ eam tollerent aut obfuscarent; v. g. dum confessus crimen confessionem suam in appellatione diceret erroneam, non spontaneam, sed metu extortam, uti & si appellatione interposita, Judex, ad quem inhibuisset, ne Judex, à quo procederet ad executionem, recurrere potest pro executionis intimatæ revocatione ad Judicem, ad quem fundamentum hujus limitationis est, quòd, ut ait Papa *cit. c. consuluit, de appell.* multa dicuntur notoria, quæ non sunt. Unde etiam cum Salycet. *in L. ea, qua. c. de accus. num. 93.* Fagn. *in c. vestra de cobab. Cler. cum mulier. n. 102.* & Claro *l. c. q. 9. n. 5.* aliique passim monent Judices, ne delicta temerè asserant notoria, honestiusque acturos, si, quantumcunque delictum videatur notorium, super ejus tamen notorietate quam plurimorum commode possunt, testium depositiones recipiant, & citatione monitioneque omissa, non facile ad condemnationem, executionemque procedant, ne se periculo statutz pœnæ depositionis ab officio exponant, si de notorio nequeant docere; ita Wiestn. *h. r. n. 14.*

Quæst. 5. Quando nam & quotupliciter dicatur quis deprehensus in flagrante, & num contra eum procedi possit, non servato juris ordine.

Resp. Ad primum: In flagrante deprehensus dicitur delinquens, si in actu ipso deli-

Re. P. Lemr. Jur. Can. Lib. V.

cti, v. g. actualis fornicationis, furti &c. deprehenditur; idque vel ab ipso Judice extra judicium, aut exercitium jurisdictionis; cum v. g. monitus, Titium tali die & loco delictum committere, assumptis secum testibus, illuc accedit, & deprehendit illum in actu delicti; vel sedens pro tribunali, aut aliàs jurisdictionem exercens, adstantibus aliis, ipse cum aliis evidenter advertit, ab aliquo committi crimen; v. g. testem in judicio falsum deponere, Advocatum prævaricari; vel alium audit blasphemantem! vel denique ab ipsis ministris justitiæ, aliisve deprehensus, statim ad Judicem ducitur.

2. Resp. Ad secundum: Contra talem quoque procedi posse non servato, saltem in omnibus, juris ordine, habet communis, ut ait Reiffent. *h. r. num. 268.* eò quòd, ut Gl. *in c. cum non ab homine. de judic. v. deprehensus;* in flagrante deprehensus æquiparetur delinquenti notorio, quamvis non in omnibus; dum non pati modo in memoratis tribus casibus procedi queat, sicuti in delicto notorio, nimirum nullo ex iis, quæ alias in ordine juris circa eum servari debent, servatò; nam licet, dum in oculis ipsis Judicis versantis in exercitio jurisdictionis, & præsentia plurimum circumstantium opus non sit accusatione aut denunciatione; neque productione & examine testium, aliave probatione vel termini ad se defendendum assignatione, neque etiam condemnatione per sententiam propriè talem prolatam cum aliis solemnitatibus juris, sed pœnâ imponi possit per simplex decretum vel præceptum. Quòd idem dicendum videtur de secundo; eò quòd talis Judicis, etiam extra judicium versantis, & ab eo ad hoc assumptorum testium ocularis inspectio actu delinquentis circa aliud eorum examen inducat probationem criminis evidentem, & sufficientem ad causæ decisionem; procedendumque ad pœnæ inflictionem, ut Specul. *l. c. n. 12.* Salycet. *n. 91.* Farin. *q. 21. n. 158.* Gomez. *l. c. c. 1. num. 48.* apud Wiestner. *num. 16.* His non obstantè, quòd, ut Idem ait, nimirum, quòd, si in hoc casu deprehensus seu reus neget delictum, aut illud in conspectu judicis commissum, punitionem non præcitantam; sed recipiendas delicti probationes; cum non appareat, qualiter reus verosimiliter, aut etiam rationabiliter id negare possit. Unde potius tali negatione tanquam frivola contempta sine ulteriore probatione ad punitionem delicti progredi posse videtur. Nihilominus quoad tertium, dum delinquens non à Judice, sed à ministris justitiæ, aliisque deprehensus, ductus ad Judicem est, recipiendi sunt testes super delicto, & apprehensione in flagrante, examinandusque ipse reus; & si delictum simpliciter sine ulla excusatione, & defensione fateatur, pœna ei secundum facti & personæ qualitatem decernenda; si verò defensionem aliquam adferat, quæ pœnam excludat vel diminuatur, v. g. quòd ad sui defensionem occiderit alium, quòd rem subriperit in compensationem crediti, quòd alià viâ consequi non potuerit, terminus ad exceptionis suæ probationem ei prorogandus. Si denique nihil ad sui defensionem asserat, sed purè delictum negat, repetendi sunt testes, & siquidem ab eis convictus plene, deveniendum ad pœnam infligendam. Ita fere Wiestner. *n. 17.* de cætero, ut idem *n. 18.* an in flagrante deprehenso, postquam delictum extra, vel in tortura confessus, aut de eò legitime convictus, pœna infligi possit, sine prævia sententia controvertunt, Abb. affirmante hoc ipsum. *Glof. in L. §. Crus fustium, v. ead. ff. de his, qui infam. notant.* & Covar. *in c. alma mater. de sent. excom. in 6. p. 1. §. 1. n. 9.* sic in plerisque locis

locis observari attestante, Claro tamen *l. c. n. 4. Farin. n. 153.* exigentibus sententiam tamen sine solennitatibus in iure præscriptis prolatam sive decretum de pœnæ executione, à quo tanquam juris executione appellationem negant, sed tantum ab excessu pœnæ iudicis arbitrio infligendæ.

Quæst. 6. Accusatio qualiter definiatur?

R Esp. Accusatio propriè, prout hic accipitur pro actione criminali, definitur, quòd sit criminis alicujus ad iudicem competentem legitimè facta delatio vindictæ publicæ causâ, ita ferè ab omnibus communiter dicitur, *L. 9. L. 16. L. 20. C. de his, qui accus.* Dicitur primò: *criminos delatio*: in quo adhuc convenit cum actione civili, quæ & ipsa accusatio civilis dicitur, *L. 4. C. de edendo.* possunt enim crimina non tantum criminaliter, sed & civiliter deduci in iudicium, & institui circa illa actio. §. *in summa, Inst. de iure jurando.* quamvis, qui aliàs in causis civilibus dicitur simpliciter actor, in criminalibus dicitur accusator, *L. cum prior. ff. de iudiciis.* Laym. *L. 3. tr. 6. c. 1.* convenit item cum denunciatione, cum & per hanc crimen deferatur ad iudicem; differt tamen per hoc ab inquisitione, utpote quæ sit ab ipso iudice ex officio illius; accusatio verò ad instantiam inchoatam. Dicitur secundò: *ad iudicem competentem*, qualis de iure civili in criminalibus non est Magistratus municipalis, sed qui jurisdictionem criminalem vel merum imperium habet. Lauterb. *in ff. de accus.* & quidem in eo loco, ubi accusatus seu reus habet domicilium sive originis, sive habitationis, *L. 1. & 2. C. de iurisd.* & ibi Brunnem. *L. 1. C. ubi de crim. mer. p. 5. dec. 299.* vel ubi deliquit, *cit. l. 1.* quem locum delicti forum principaliter dicit Carpz. *q. 110. n. 47.* vel forum sortitur de consuetudine, ubi reperitur. Lauterb. Dicitur tertio: *legitimè facta*: quo verbo continentur omnia, quæ ad ejus formam requiruntur. De quibus *quæst. seq.* Dicitur quartò: *publica vindictæ causâ*, ut nimirum ob bonum publicum, ad terrorem & exemplum aliorum reus puniatur publicè pœnâ temporali, aut pecuniaria sive applicanda, vel privatione dignitatis, officii, beneficii, atque ita licet per hoc non differat ab inquisitione, differt tamen ab actione seu accusatione civili, quæ non ad vindictam publicam, sed solum ad commodum & satisfactionem accusantis, alteriusve injuriam vel damnum passî intentatur.

Quæstio 7. Quæ forma accusationis criminalis instituenda?

R Esp. primò de iure communi ad formam accusationis (sive accusator sit advocatus fisci, sive privatus) requiritur, ut fiat in scriptis *L. 3. ff. h. r. ant. offeratur. c. de lite cont. can. 1. caus. 2. q. 8.* atq; ita hodièdum accusatores & reos solere petitiones, & intentiones suas in scriptis offerre, ait Lauterb. *ad ff. h. r. §. 15. in fine.* idque tum, ut constet, quid accusator probare debeat, & ut nihil mutari possit, si videat se in probatione deficere. *Less. l. 2. de iust. c. 30. n. 2.* in fine. Pirh. *h. r. n. 2.* tum ut iudex, qui sententiam conformiter allegatis in accusatione formare debet, eam faciliùs, & sine errore concipiat. Nihilominus vigore hodièrnæ consuetudinis, in levibus delictis necesse non esse, ut in scripto fiat accusatio, facile asserunt DD. & in specie Sanch. *L. 6. conf. d. 50. n. arg. L. levia. ff. h. r.* sed ut etiam in gravibus possit fieri sine scriptura, vivâ voce, testantur Clarus *§. fin. q. 12. n. 6.* Salycet. *in l. penultima c. h. r. Azor. p. 3. l. 13. c. 19.* Pirh.

l. c. Reiffenst. h. r. n. 6. idque secundum Constit. Carol. V. *n. 89.* teste Lauterb. *l. c.* modò tamen accusatio oretenus prolata statim per notarium seu actuarium publicum, in scriptis redigatur, *Quin &* ut idem cum Carpz. *pr. crim. q. 106. n. 77. ait,* quòd in foro Saxonico & Wirtembergico litium abbreviandarum causâ accusator & reus regulariter viva voce accusare & se defendere jubeantur. Ubi verò delictum per libellum accusatorum ab accusatore in iudicium deferendum, ut is tanquam ineptus ex officio iudicis rejici non possit aut debeat; in eo exprimi debet nomen iudicis, ut appareat, num competens sit; cum si talis non sit, processus ab eo institutus latæque sententia sine nulla, juxta *L. 1. C. l. fin. c. si non compet.* Item nomen accusatoris & accusati *L. 3. ff. h. r.* ut constet, num sint legitimi seu tales, qui accusare & accusari possunt. Item species delicti, ut iudex pro qualitate illius pœnam statuere possit, *cit. l. 3.* Item accurata facti narratio, secundum omnes circumstantias, nimirum quoad personas complices, locum, certumque tempus, puta anni, mensis, *can. fin. §. libellorum caus. 2. q. 8.* & *L. libellorum 4. h. r.* ita ut si unum ex his omisum, libellus tanquam vitiosus rejiciendus. *Gail. L. 1. obser. 64. n. 9. & seq. Clar. L. 5. ff. fin. 4. 12.* hæc omnia de substantia accusationis esse dicens. Idque ex ea ratione, tum ne accusatio reddatur vaga, & obscura; tum ne accusato adimatur occasio facilius se defendendi, dum nimirum difficulter probare posset negativam, ita determinatam ad locum & tempus certum, nec testes convincere falsitatis; tum etiam, ut iudex videre possit, num crimen & accusatio sint præscripta. Regulariter tamen opus non est, ut exprimatur hora aut dies, *L. 3. ff. h. r.* Lauterb. *§. 16.* Reiffenst. *h. r. n. 9.* nisi tamen, ut iidem cum Farinac. *de reorum defens. 3. c. 3. n. 7.* dicta expressio diei & horæ nisi accusatori facilis, & accusato utilis & necessaria sit, eò quòd exinde defensionem sui deducere velit, & possit; v. g. ostendendo se illa die aut hora in illo loco non fuisse; ac proinde accusatus illam expressionem exigeret: ut etiam quia contingere posset, ut valor processus ab illa die dependeret, dum v. g. iudex ea die fuisset suspensus ab officio, vel accusator inimicus accusati, vel quia delictum ratione diei, in quo commissum esset, specialiter punibile. Lauterb. *in ff. h. r. §. 15.* Secundò de iure communi requiritur inscriptio seu subscriptio accusatoris, quâ is subscribat in pœnam talionis, obligando se ad crimen à se objectum probandum, vel si in probatione deficeret, ad subeundam pœnam eandem, quam reus subiturus sit, si delictum probetur, *c. super his, h. r. can. 2. & 4. caus. 2. q. 8. L. fin. c. h. r. L. ult. c. de accus. & ibi gl. v. vinculum inscriptionis.* Sicque iure veteri Romano accusatores statim libello oblato subscribebant, sic statutum ex ea iustissima ratione, ut refrænaretur temeritas facili profilitentium ad accusandum, dum sciebant, accusationem calumniosam seu falsam non fore inultam, *L. ficuti ff. de accus.* Verùm hodièdum hæc inscriptio solennis (salkem in iudicio & foro sæculari) per non-usum seu desuetudinem est abolita, & pœna talionis in pœnam arbitrariam commutata, ne hominibus ab accusando deterretis propter onus illud probandi sub tali periculo subeundum, delicta manerent impunita. *Clar. l. 2. c. 9. n. 9. Gail. l. 1. de pace publica. c. 9. n. 3. Covar. Var. resol. l. 2. c. 9. n. 9. Felin. in cit. c. super his, n. 5. h. r. Pirh. h. r. n. 2. Gondel. de iure novo l. 1. c. 14. v. quod dixi. Lauterb. ad ff. h. r. §. 17.*

Ubi

Ubi etiam cum *Mev. p. 3. decis. 294. ait*: quod dictæ inscriptioni successerit satisfactio, seu cautio fidejussoria ab accusatore ab initio præstanda tam judici, quam reo pro impensis, damnis, injuriâ accusato causatis per accusationem temerariam falsam, aut probatione destitutam. Et ab hac satisfactione præstanda, nullam (etiam si sit Princeps) immunem esse juxta *const. crim. a. 14.* Addit tamen Officiales & Procuratores fiscales, dum criminum reos accusant nomine publico, nullam hodie præstare solere cautionem, *arg. l. 2. §. 2. ff. de fundo dotati.*

Dixi jure saltem civili; nam in foro Ecclesiastico, & jure canonico adhuc necessaria est istiusmodi inscriptio, prout sumitur ex *c. super his. & c. qualiter h. t. Host. in summa ibid. Clarus L. 1. q. 12. n. 18. Less. l. 2. c. 30. n. 9. Pirh. h. t. n. 2.* Quin & si convinceretur quis, quod innocentem verè malignosè accusasset, aut denuntiasset, eum pœnam talionis adhuc subire debere, vi constitutionis Pii V, cum primum. innovantis pœnam talionis; eamque, etsi solum loquatur de accusatione de criminibus Sodomix, blasphemix, concubinatus, extendi à Passerino. *Tribunal reg. q. 7. n. 44. testatur Reifensht. h. t. n. 11. qui etiam n. 12. addit certum esse, pœnam talionis adhuc locum habere in locis & regionibus, ubi speciatim de ea exstant statuta, ut ea in suo ordine exstare ait. De cetero casus quosdam, in quibus nec de jure civili, nec de jure canonico dicta inscriptio necessaria, adeoque pœna talionis locum non habeat, exceptos & recensitos vide à Gl. in c. super his h. t. v. oportet inscribi. & Host.*

Quæstio 8. Num accusationi præmittenda monitio, aut fraterna correctio?

Resp. Affirmat id ipsum Sylvest. *V. accusatio. q. 3. juxta illud Matth. c. 18. v. 14. Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum.* Negant cum *glos. in c. licet de Simon. V. inscriptio. D. Thom. in q. d. 19. q. 2. a. 3. Quæstion. 1.* Distingunt cum communiore Sanchez *l. 6. conf. dub. 28. n. 6. Sess. l. c. n. 12. Wiestn. h. t. n. 42.* ita ut ex Lege caritatis præmittenda sit monitio secreta, dum crimen occultum, certaque spes est delinquentem illa admonitione corrigendum, & damnum tertio alicui privato vel reipublicæ illatum, aut impendens, justa satisfactione compensandum, aut impediendum, maximè si persona sit honesta. Secus verò si publicè diffamatus, aut reipublicæ, vel etiam privato grave damnum imminet, aut illatum, quod privata monitione non impediendum aut refarciendum prævidetur, aut rationabiliter judicatur. Quia in hoc casu malum publicum privato est præferendum. Verum tamen num peccetur graviter, & quidem sub obligatione restituendi, non conveniunt AA. Affirmativam, seu quòd peccetur, accusando de peccato occulto non præmissa monitione fraternali privata, cum *Soro L. §. de justitia, q. 5. a. 1. & q. 6. a. 2.*, tenent quidam Recentiores, etiam si delinquens jam emendatus, vel spes emendæ, & aliunde nullum damnum reip. vel alicui tertio ex omissione accusationis imminet. Negativam cum *Mercado de contract. l. 6. c. 9. & aliis sequitur de Lugo d. 38. §. 1. n. 8.* eò quòd usus quotidianus probet, quòd similes accusationes, & denuntiationes fiant sine scrupulo: ex ea etiam ratione, quòd viâ punitivis (in ordine, ad quem instituitur accusatio;) diversa sit à viâ privatæ & fraternæ correctionis, quæ

solum tendit ad bonum privatum delinquentis; illa verò intendat bonum commune reipublicæ, ne scilicet invalescant crimina, deterrendo alios ab iis committendis quod bonum, utpote prævalens privato, semper intendere potest accusator, licet obiter simul intendat commodum proprium. Hinc ad accusationem, de qua hic, requiritur, ut fiat ob bonum publicum, publicamque vindictam, qua à criminibus perpetrandis deterreantur criminosi, dum vident iis pœnam publicè infligi. Quòd si fieret solum ad satisfactionem, & utilitatem illius qui damnum passus est, jam non actio criminalis, sed accusatio & actio civilis foret, quæ, ut dictum, non requirit inscriptionem, nec solemnitates, quas actio criminalis. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 1.*

Quæstio 9. Quinam criminaliter accusare possint?

Resp. Omnes, qui ex natura rei non impediuntur, neque specialiter à jure prohibentur accusare. *Clar. pr. crimin. §. fin. q. 14. n. 1. Farin. p. 1. l. 2. tit. 9. 12. n. 18. Durand. in spec. par. 1. h. t. Pirh. h. t. n. 3. Lauterb. l. c. §. 2.* accusare siquidem, de jure civili est de genere permissorum, & quod jure non est prohibitum, intelligitur esse concessum. *c. 2. de transl. Episc. juncta glos. V. non incurritur.* Unde hanc facultatem subditi à Principe impetrare necesse non habent, cum quod Lege concessum, specialiter impetrandum non est, *l. unic. de thesaur.* nisi forte jure quodam statutario generaliter prohibitum esset, sine speciali Principis concessione, aut Judicis decreto accusare criminaliter. Notanda tamen hic, quòd ad potestatem accusandi, distinctio inter delicta publica & privata, cum omnibus, & cuius de populo (intellige non tantum civibus, sed & forensibus, ut probabilius de Lugo, *cit. d. 38. t. 2. n. 12.* cum Fagund. in *præc. decalog. præcep. 3. c. 48. n. 1.*) regulariter competat potestas accusandi de publicis, juxta *§. 1. Inst. de Publ. judic.* eò quòd hæc puniri publicè spectet ad utilitatem publicam. Talia autem sunt, quæ directè vergunt contra Deum, resque divinas; ut blasphemia, apostasia, hæresis, simonia, magia, sacrilegium, aut contra majestatem Principis vel reip. ut perduelliones. aliæque læsæ majestatis crimina, ut sunt crimen peculatus, fraudatæ annonæ, falsæ monetæ &c. vel quæ, licet contra privatam personam committuntur, jus vel consuetudo pro publicis haberi voluit, *Farin. p. crim. q. 18. n. 17. Haun. tom. 6. de 7. & 7. t. 2. n. 2. & 3.* qualia sunt, homicidium, adulterium, veneficium, crimen falsi. De delictis verò privatis, (qualia sunt, quæ privatam vel propriam injuriam spectant quæque à jure vel consuetudine dictam denominationem publicorum non receperunt, ut sunt furta, expilatio hæreditatis, aliæque injuriæ citra damnum publicum, seu irrogatum reipublicæ) accusare criminaliter non competit cuius, sed iis solum, ad quos pertinet, seu qui damnum vel injuriam passi sunt in se vel suis; nomine autem suorum veniunt personæ conjunctæ seu propinquæ, ut conjuges, parentes, consanguinei, secundum aliquos ad septimum usque gradum; secundum alios ad decimum in linea recta, & usque ad septimum in linea transversa; alii ad sextum; alii communius & verius cum Fagund. *l. c. n. 10.* de Lugo *l. c. n. 11.* ad quartum. Quamvis tamen Clericus injurias suas & non suorum prosequi possit accusando, cum protestatione, se id non facere, ad expectandam vindictam & pœnam sanguinis, vel potius denuntian-

do solum qualiter cum majore proprietate loqui, Sanch. l. 6. *cons. c. 1. dub. 30. n. 3.* ait de Lugo l. c. Alii tamen cum Fagund. l. c. n. 11. & 12. non agnoscunt in hoc puncto differentiam inter denunciationem, & accusationem cum dicta protestatione, utuntur nomine accusationis simpliciter, & magis, ut putant, proprie ad c. 2. de homic. Et hæc distinctio inter delicta publica & privata magis est de jure civili quam canonico, quo omnia delicta censentur publica, ita ut sublatis hodie dum Locorum statutis & consuetudinibus nullum inter eas sit discrimen, & judex procedere possit ex officio, admissis ad accusandum quibuscumque, de cætero ad hoc non inhabilibus, uti monent Clar. Farin. paulò ante citati apud Wiestn. h. t. n. 26.

Quæstio 10. Quinam accusare prohibentur?

R Esp. Ab accusando criminaliter prohibentur plura hominum genera, tum ex natura rei, tum vi legum ob varios defectus & causas, puta ob defectum rationis vel ætatis, ob sexum, statum, officium, delictum, infamiam, excommunicationem, inimicitiam, suspicionem calumniam, conjunctionem sanguinis, affinitatis, reverentiam, quæ congesta à Gl. in cap. si legitimus. h. t. & l. 8. ff. qui accusare possint. sic itaque:

1. Primò ex natura rei accusare non possunt ob defectum animi seu rationis furiosi & mente capti, cum, quæ geruntur, non intelligunt, l. dum modo. §. 1. ff. de procurat. Et ob defectum furdi & muti à natura. Decian. tract. crim. l. 3. c. 1. n. 1. & 3. Reiffenst. h. t. n. 21. & Wiestn. n. 27. cum communi arg. l. 1. §. 3. de postul.

2. Secundò ob defectum ætatis repelluntur, non tantum non egressi infantiam, sed & pupilli, alique impuberes infante majores. l. qui accusare. ff. hoc tit. can. prohibentur. can. 2. q. 1. nisi quòd hi, adhibito tutoris consilio & consensu, suas suorumque injurias prosequi possint, ut liquet ex L. 2. §. 1. ff. hoc tit. Pirh. h. t. n. 4. §. 3. Wiestn. n. 27. Lauterb. ad ff. h. t. §. 3. Brunnem. ad L. 4. C. de auth. prest. n. 1. uti & de crimine Læx Majestatis accusare, L. 8. H. ad L. Juliam Majest. Wiestn. l. c. sed neque puberes, minores tamen 20. annis soli sine autoritate curatoris, non nisi in dictis casibus ad publicè accusandum admittuntur; cum eadem tamen autoritate in aliis casibus seu delictis accusate permittantur, modo ejus sint ætatis, ut postulare & in publicum procedere possint, nimirum 17. annorum, ut Reiffenst. h. t. n. 6. citans L. 1. §. 3. ff. de postuland. & L. 4. de auth. prest. Quin & indistinctè omnes, modò annum 14. excefferint, admitti ad accusandum, testantur Pirh. & Reiffenst. cum Claro §. fin. q. 14. n. 7. his non obstante L. 1. §. 6. ff. ad L. Juliam de adulteriis. Ubi specialiter ab accusatione adulterii excluduntur minores 25. annis, nisi eorum thorus proprius fuerit violatus; nam dum exceptio unius solius, præsupponit & firmat regulam, quoad alia crimina exclusio unius est exclusio aliorum, ac ita per hoc ipsum probatur, posse illos accusare de cæteris aliis criminibus.

3. Tertio ob sexum utpote verecundiores facilioremque ad concipiendum odium vel amorem, repelluntur ab accusando mulieres per L. cit. l. 8. ff. hoc tit. & L. 12. c. qui accus. non poss. excepto tamen iterum casu, quo sibi, suisque illatas injurias prosequi possunt per easdem leges, item crimina Læx Majestatis, & quæ huic æquiparantur, ut hæresis, per c. vergentis: de heretic. aliæque quædam cri-

mina atrocissima & excepta, qualia quæst. præced. n. 2. enumeravimus, iisque similia aut affinia, Farin. pr. crimin. a. 10. n. 16. Pirh. n. 5. Reiffenst. n. 30. §. Quarto ob conditionem, v. g. servilem, dum enim servi, agere nequeunt in civilibus juxta l. 6. de judiciis multò mitius id poterunt in criminalibus, juxta can. 6. & 7. causà 3. q. 5. & l. 26. c. ad L. Jul. de adult. Excipiuntur tamen criminalia Læx Majestatis divinæ ac humanæ, fraudatæ annonæ, falsatæ monetæ, Lauterb. ad ff. h. t. §. 3. Wiestn. n. 28. per L. 7. ff. ad L. Juliam Majestatis. item interfectio domini sui, cujus necem accusatione vindicare intendit servus, juxta L. 1. C. de prec. Imperat. offerend. item crimina suppressionis tabularum testamenti, quò dominus servo libertatem reliquit, cit. l. 1. & l. 7. ff. ad L. Cornet. de fals. ut iidem, & sic quoque ob conditionem ab accusando repelluntur pauperes minus quàm 50. aureos habentes, per l. non nulli h. t. Pirh. n. 6. Lauterb. h. t. §. 4. ob periculum perversionis L. 8. ff. ad legem Jul. Majest. paupertas enim sæpe cogit ad illicita.

4. Quinò, ob statum: sic filios familias accusare non posse sine consensu patris, (excepto tamen adulterio ab uxore commisso, ut Lauterb. l. c. cit. L. 37. ff. ad legem Juliam de adult.) tenent cum Gl. in L. fin. v. necessitate. c. de bonis que liber. Farinac. p. crim. tit. de accusat. q. 22. n. 10. Bart. in L. 6. ff. ad L. Juliam de adult. Alii ut Lauterb. ad ff. h. t. §. 3. Wiestn. n. 28. per l. cit. 7. ff. ad L. Jul. Majest. probabilius censent, posse id illos sine consensu patris, ex ea ratione, quod accusatio spectet ad jus publicum, & causam publicam; & in iis verò, quæ ad jus publicum pertinent, non attendatur jus patriæ potestatis, juxta L. 9. ff. qui his, qui sui vel alieni. Item ob statum clericalem vel religiosum accusare criminaliter non possunt clerici & religiosi, can. 51. c. 2. q. 7. can. 6. caus. ead. & q. præsertim ubi infligenda pœna sanguinis. Unde licet accusare possint clerici laicos ad atendum suam, (non tamen suorum) injuriam, (ut de Lug. l. c. 1. cum Fagund. l. c. art. 10.) ita & monachi seu religiosi (& utilitas monasterii sic exigit, ut Pirh. h. t. n. 10. not. 3. juxta c. ex parte h. t. & Innoc. & Abb. ibidem,) si verò est causa sanguinis, protestari debent, se non agere ad vindictam sanguinis, sed præcisè ad averendum damnum; cum alias peccent moraliter, & si mors vel mutilatio sequatur, fiant irregulares, juxta c. 21. de homic. & c. 2. eod. in 6. de Lug. cit. n. 11. cum Fagund. Reiffenst. h. t. n. 19. De cætero monachi seu religiosi, prout statuitur c. ex parte h. t. non sunt repellendi ab accusatione sui Abbatis seu Prælati, non obstante obedientia, subjectione & reverentia ei debita, nisi causa aliqua rationabilis (quia v. g. sunt excommunicati, vel inimici, vel conspiratores, ut Glos. in c. ex parte. v. aliarationabilis) impediatur. Præmissa tamen summatim cognitione, num accusans procedat malo vel bono zelo. Extenditurque hæc potestas accusandi, vel denuntiandi proprium Prælatum, ad conversos Laicos, utpote qui non sunt propriè Laici, & quorum non minus, quàm aliorum interest, habere Prælatum non criminosum. Abb. in cit. c. ex parte n. 2. Pirh. h. t. n. 14. Arg. L. 3. h. t. Sed neque necesse est, ut quidam volunt, petere prius & impetrate ab ipso Prælato vel Episcopo licentiam & potestatem hanc accusandi, cum ea ab ipso jure concessa sit cuilibet de monasterio, cit. c. ex parte, & c. illa h. t. Sanchez. L. 6. moral. c. 12. num. 19. Pirh. notab. 3. ex ea etiam ratione, quòd Prælatum diffamatum

diffamatum de crimine, aut mala administratione accusando, procuretur utilitas, avertanturque gravia damna monasterii, cuius summè interest, non habere Prælatum malum, seu, ut inquit Pirh. *Lupum pro pastore*. Jo-And. in *cit. c. ex parte*, num. 2. Abb. n. 9. Cui tamen, pendente accusatione in licitis parendum, non tamen in eo, si præciperet, ut ab accusatione desistant; quia præceptum hoc iniquum est. Abb. in *cit. c. ex parte* n. 4. Sanch. l. c. n. 13. Pirh. n. 10. Porro, quod spectat expensas faciendas, dum Religiosi accusant Prælatum suum; quæ necessariæ sunt ad litem seu causam accusationis prosequendam, subministrandæ sunt ex rebus monasterii, usque dum dicta causa finem debitum consequatur, juxta *c. ex parte*. & Gl. *fin. ibidem*. & Abbas n. 9. Uti etiam Prælato accusato debentur expensæ à monasterio ad defendendum se, quia non minùs interest monasterii, non deponi Abbatem culpæ expertem. Pirh. n. 12. cum Gl. in *cit. c. ex parte. v. alia*; idque etiam è motus & suspensus ab administratione, modo verè & realiter non sit depositus, & privatus titulo, Abb. l. c. n. 5. Sanch. l. c. n. 24.

7. Sextò, propter officium, quod gerunt, accusare nequeunt milites in castris merentes, ne hac occasione à signis & castris, & sic à defensione reip. avocentur. *L. 8. ff. h. t. Decian. tr. crim. l. 3. c. 15.* & ibid. de Lug. d. 18. t. 1. n. 12. Wicftn. h. t. n. 30. Reiffenst. n. 20. Lauterb. h. t. §. 4. qui tamen sic limitat; nisi crimen suum, suorumque injuriam contineat. Item Magistratum gerentes accusare non possunt, ne eorum potentia accusati opprimantur; & quia eos, qui ob potestatem in alios vocati nequeunt in iudicium, posse alios in iudicium accusando provocare, non videtur æquum. Quod proinde intelligendum de Magistratibus supremam potestatem & jurisdictionem exercentibus, & alium superiorem non recognoscentibus; non verò de iudicibus inferioribus, & ordinariis superioriorem recognoscentibus. Lauterb. l. c. & AA. paulò ante citati, juxta *cit. l. 8. L. nec Magistratus. ff. de jurejur.* & *L. 4. c. de offic. pref. prator. orient.*

8. Septimò, ob delictum proprium & suspicionem de eo, v. g. de crimine falsi, aliòve diffamatus, etsi nondum accusatus & condemnatus, accusare nequit alium. *Clar. §. fin. q. 14. n. 9. Reiffenst. n. 22. arg. can. 17. §. 18. caus. 2. q. 1.* Multòque minùs id potest, qui jam actu accusatus pendente hac accusatione, donec priùs se purgaverit, absolutùsque fuerit & declaratus innocens. Et sic in specie, accusatus accusatorem reaccusare nequit de pari vel minori crimine: Secus est de crimine majore, de quo accusatorem accusare potest. *arg. L. 19. c. de his, qui accus. non poss. l. ii. qui. ff. de pub. judic. Pirh. n. 6. Lauterb. §. 4. Reiffenst. n. 23.* Excepto hic iterum crimine lætæ majestatis; item nisi suam, suorumque injuriam prosequantur. AA. *cit. per LL. cit.*

9. Octavò, ob suspicionem calumniæ inferendæ, ab accusando arcentur, qui semel falsum testimonium subornati dixerunt. *L. 9. ff. h. t. Quique semel prævaricati & calumniati sunt. L. 7. §. 3. ff. h. t. L. 5. ff. de prævar. Lauterb. §. 4. Item turpem querelam exercentes, dum duo judicia adversus diversos diversorum criminum reos subseripta habent. L. 16. c. de his, qui accusare, vel pro pecunia accusare, aut ab accusatione desistere parati. L. 4. ff. h. t.*

10. Nondò, criminosi omnes & infames, quales. *L. 8. ff. h. t. c. 17. caus. 6. q. 1.* cum hoc tamen

discrimine, ut jure civili arceantur tantùm infames infamiâ juris, id est, qui ob crimen iudicio aliquo publico infamiam irrogante condemnati. *cit. L. 4. ff. h. t.* De jure canonico etiam infames infamiâ facti, etiam citra accusationem & condemnationem. *arg. can. 17. §. 18. caus. 2. q. 1. juncto cap. 17. de sponsal. Clarus §. fin. q. 14. à n. 9. Farin. pr. erimin. q. 12. n. 17. Pirh. h. t. n. 5. Wicftn. h. t. n. 29. Reiffenst. n. 22.*

11. Decimò, propter excommunicationem majorem, quâ ligati, sicut agere nequeunt in iudicio, *c. 7. de judic. c. 1. de except. in 6.* ita nec accusare, cum accusator in causa propriè actor sit. *Pirh. n. 6. Reiffenst. n. 24. Lauterb. h. 4. §. 4.* Extenditurque hoc ipsum ita, ut etiam suam, suorumque injuriam accusando prosequi nequeant; Idem cum *Farin. l. c. n. 31.* servandùmque id ipsum in foro civili. *Clar. l. c. n. 26. Farin. n. 26. §. 28. Pirh. l. c.*

12. Undecimò, infideles & hæretici accusare nequeunt Christianos & Catholicos ob suspicionem calumniæ inferendæ. *can. pagani 25. caus. 2. q. 7. Pirh. h. t. n. 6.* qui etiam id cum glos. *ibidem V. accusare.* extendit ad crimina excepta. Quod tamen de hæreticis in locis, ubi illi mixtim cum Catholicis tolerantur, locum non habere videtur.

13. Duodecimo. Ob inimicitiam capitalem vel gravem, quam quis cum alio gerit, accusator esse non potest, ob vehementem suspicionem calumniæ, dum rationabiliter præsumitur accusare ex odio, & potius privatæ vindictæ causâ, quàm ex zelo justitiæ, *Far. l. c. n. 34. §. seg. Clar. §. fin. q. 14. n. 17. Pirh. h. t. n. 7. Wicftn. n. 35. juxta claros textus can. 2. caus. 3. q. 5. c. 13. §. 19. h. t.* non obstante, quòd, qui accusatur, dederit causam inimicitiae, qui & ipse excipere potest contra inimicum accusatorem, modò non ex fraude & dolo, ut contra eum excipere possit, dederit causam inimicitiae. *Pirh. l. c. Reiffenst. n. 25. cum Abb. in cit. c. 7. n. 5.* Extenditurque hoc ipsum per *c. 7. h. t.* ad cohabitantes vel multùm conversantes cum inimico accusati, utpote qui præsumuntur amici accusatoris, idèòque ejusdem cum illo affectionis. Unde præsumuntur quoque inimici illius, qui accusatur, per *l. 1. dist. 93.* etsi non capitales. Unde etiam non totaliter repelluntur à testificando, sed minor fides eis adhibetur, ut *Pirh. l. c. cum Farin. pr. crim. p. 2. l. 2. q. 13. n. 46.* De cætero potest quis inimicum suum ob injuriam & damnum sibi suisque illatum accusare: aliàs nemo possit alterum ob inflicta vulnera vel cladem sibi suisque illatam accusare, cum ex hoc plerumque inimicitia oriatur. *Reiffenst. n. 26. cit. Mascard. de probat. consil. 899. à n. 1. Monach. de præsumpt. L. 5. præsumpt. 43.* sic etiam, quamvis quis, qui tulit testimonium contra se (idem est de eo, qui accusavit, in causa criminali non possit postmodum accusare in eadem causa, quia præsumitur exinde orta inimicitia, ut *Pirh. h. t. n. 8. arg. l. 10. h. t.* poterit tamen id ipsum, si non sponte se obtulit ad testificandum, sed coactus secerit; cum cesset tunc præsumptio inimicitiae. *Pirh. l. c. in fin. cum Abb. in cit. c. 10. n. 14.*

14. Decimotertiò ob conjunctionem sanguinis, & affinitatem, amorève, accusare nequeunt in delictis gravibus, liberi parentes suos. *Nov. 115. c. 3. §. 3. L. 8. ff. h. t.* & è contra parentes, ascendentesque & descendentes. *l. 14. c. de his qui accusare.* Item fratres & sorores invicem, *L. 13. c. eod.* excipiuntur tamen structæ insidiæ vitæ, crimen lætæ Majestatis *cit. l. 14. juncta L. pennl. c. eod.* Item si suam suorumque injuriam prosequantur, ut *Lauterb. ad ff.*

ad ff. h. t. §. 5. sic ob reverentiam & ratione beneficia accusare prohibentur: Libertus patronum, ejusque heredem, L. 8. ff. h. t. alumnus educatorem, L. 17. c. h. t. discipulus præceptorem, L. penult. c. eod. Lauterb. l. c. vassallus & servus dominum. 2. feud. 33. c. 1. Pirh. n. 6. Azor. L. 13. c. 19. dub. 6. n. 2. familiaris eum, cujus familiaritati adhæsit. L. 20. c. de his, qui accusare. Wiclm. num. 33.

Quæst. 11. An plures simul eundem accusare possint?

Resp. Pro diversis casibus diversimodè: plures, quorum omnium interest, simul uno libello reum accusare possunt. Lauterb. in ff. h. t. §. 7. Carpz. pr. crim. q. 104. à n. 47. arg. L. 4. c. h. t. concurrentibus simul ad accusandum pluribus, quorum non omnium interest, potest ac debet Judex, cognita causâ, æstimatâque eorum qualitate, puta ætate, dignitate, moribus, aliisque circumstantiis, ex eo, quod interest, vel alia juxta de causâ, ex his eligere unum, qui ad accusandum admitatur. L. 16. ff. h. t. Lauterb. l. c. cum Gilhauf. a. 26. pr. crim. c. 3. p. 2. n. 3. instituta jam accusatione ab uno, supervenientes alii volentes reum in eodem judicio publico accusare, repellendi à judice, juxta L. 3. §. 1. L. 11. §. 2. ff. L. 9. c. h. t. Lauterb. l. c. id ipsum cum Carpz. l. c. n. 46. sic limitans: nisi prima accusatio fuerit deserta, vel alio modo, ne promoveretur, impedita. cit. L. 11. §. 2. vel nisi ex eodem facto plura crimina nascantur, & reus de eorum uno, de quo necdum accusatus, accusatur. cit. L. 9.

Quæst. 12. Procuratores num accusare possint?

Resp. Procuratores, Notarii, Advocati, similesve personæ minùs principales, jure communi, tam canonico, quam civili regulariter in causis civilibus, in quibus condemnato pœna capitalis, aliave corporis afflictiva decernitur, nomine ipsius principalis, accusare nequeunt. c. 15. h. t. can. 2. caus. 5. q. 3. ubi dicitur, in criminalibus accusator non nisi per se ipsum auditur. L. penult. §. 1. ff. de publ. judic. l. c. h. t. Menoch. de arbit. L. 1. q. 80. n. 1. & 2. Clar. §. fin. q. 32. n. 2. & 3. Pirh. h. t. n. 30. Lauterb. l. c. §. 13. Ubi etiam, quod ipsum procedat juxta L. 15. L. 3. c. ubi Senator. vel clara. licet accusator sit persona illustris & clarissima. Quamvis addat hodieum ex parte accusatoris, communiter admitti procuratorem; juxta ordin. crim. à 12. intellige non tantum ad excusandum principalem, ratione absentia, ut Pirh. n. 32. diluendâsque motas contra eum exceptiones, sed & ad agendum causam principalem, seu ad agendum, ut patet ex adjuncta ab eo ratione; quia nimirum hodieum necessitas inscriptionis, & pœna talionis, abiit in desuetudinem. Sed neque ex parte rei, ad defendendam ejus causam, in judicio criminali admittitur procurator, ubi agitur de pœna capitali, vel corporali afflictiva corporis. cit. L. penult. ff. de publicis judiciis, & AA. cit. bene tamen in causis criminalibus, dum reo imponenda pœna pecuniaria, similisve juxta L. 1. ff. an per alium. caus. appellat. Menoch. l. c. n. 119. Clar. l. c. n. 4. Pirh. n. 33. ex ea ratione: quòd, quando imponitur pœna pecuniaria, executio non fiat in persona rei, sed in bonis illius; ideòque nihil interfit fisci, utrum reus personaliter, an per Procuratorem compareat. Sic in specie admitti Procura-

torem, dum agitur de pœna relegationis, aliave minore, tenent per cit. L. 1. §. est. cum Glos. ibid. v. relegationem. Menoch. l. c. n. 103. Clar. l. c. n. 5. citatus à Pirh. n. 33. contra Abb. in c. veniens. h. t. n. 18. & 19. ubi, quòd in nullo judicio criminali regulariter intervenire possit Procurator, quam in quo imponitur tantum pœna pecuniaria. Sic quoque, quoties reus comparere per se nequit, vel impossibilitate facti, ut dum est universitas, quæ deliquit, vel impedimento juris, v. g. monialis, quæ monasterio egredi nequit; ita Pirh. l. c. cum Abb. in cap. veniens n. 14. Quin etiam dum reus carceri inclusus, vel extra territorium judicis per se comparere nequit; ut Bart. in cit. L. penult. §. ad crimen. ff. de publicis judiciis, n. 10. Quod etiam intelligendum videtur, dum agitur de pœna corporali, saltem dum reus tenetur in carcere; eò, quòd tunc judicium criminale eludi non possit, à reo nunquam durante processu per se comparente, ut Pirh. De cætero de Advocato omnino est aliud, utpote qui ad causam criminalem principalem, etiam dum agitur de pœna corporali, patrocinio suo in causis publicis defendere potest, ac debet; juxta L. 2. c. de exhib. & transmit. reis, & Ord. crim. a. 88. Lauterb. §. 13. Carpz. pr. crim. q. 105. & q. 115. nisi sit manifestus & famosus latro, Quamvis hodieum reo etiam non petenti dandus sit Advocatus, vel unus ex Assessoribus, juxta cit. ord. crim. eidemque liber ad reum concedendus accessus, qui, si denegetur, decernitur in denegantem Imp. decret. Laut. l. c.

Quæst. 13. Qualiter inhabiles ad accusandum, repelli possint & debeant ab accusando, ut non valeat processus.

1. Resp. Primò, inhabilis ad accusandum, vel quia infamis, excommunicatus, inimicus, etsi in judicio agere & accusare nequeat accusatorem suum, potest tamen excipere de inhabilitate ipsius, ac ita repellere eum ab accusatione, si ante litem contestatam opponatur: est enim talis exceptio dilatoria, & valet, quia rationem dilationis habet. Barth. in L. servus. ff. h. t. Clarus cit. q. 15. n. 3. Pirh. h. t. n. 17. Reiffenst. n. 32. Opposita verò post litem contestatam nihil prodest, seu effectum nullum habet, nisi reus, seu accusatus ignorârit hanc exceptionem sibi competere. Pirh. n. 15. cum Abb. in c. 1. h. t.

2. Resp. Secundo, potest quoque Judex, ac debet, accusatorem infamem, aut aliunde prohibitum, seu inidoneum accusare, ab accusando repellere, etiamsi nec accusatus, nec ullus alius contra talem accusatorem excipiat, idque ex officio, seu ratione reip. cujus interest, illegitimum accusatorem non admittere. arg. c. 1. h. t. Quòd si verò nec accusatus, aut quisquam alius contra eum exceperit, nec Judex ex officio illum repulerit, valet processus accusationis, & effectum habet. Clar. l. cit. n. 4. Pirh. n. 17. Reiffenst. l. cit.

Quæst. 14. An, & qui obligentur accusare criminaliter?

1. Resp. Primò, supponendo cum de Lug. d. 38. §. 1. n. 1. regulariter nunquam est obligatio accusandi accusatione propriè tali, ut distincta à denunciatione, (quæ qualiter ab hac distinguitur, dicitur e. seq.) siquidem omnibus, quæ ex omissione accusationis timeri possunt, satis providetur denunciando judicialiter delinquentem apud judicem vel fiscalem: atque ita opus non est, ut aliquis

aliquis sibi assumat onera accusatoris, quæ multa sunt & gravia, propter periculum deficiendi in probatione ex defectu vel malitia testium, & propter odium, inimicitias, expensas & similia, quæ accusatores consequuntur; ita de Lugo. Dixi tamen: *regulariter*: quia occurrere possent casus, etsi rarè, in quo ex delicto grave damnum spirituale, vel etiam temporale immineret reip. quod denunciatione, monitione, aliove modo, quàm accusatione, & instituto contra eum judiciali processu, averti non posset, quia v. g. non patitur moram inquirendi, prout requiritur facta denunciatione. In quo casu teneretur etiam quisque privatus, accusare reum omiſſa denunciatione, etiam cum detrimento proprio, utpote cum quo tenetur prospicere bono communi, seu totius reip. modò tamen probare crimen illud posset, ne aliàs objiceret se suspicioni calumniæ. De cætero extra talem casum obligatur disjunctivè, vel ad accusandum vel denunciandum crimen vergens in damnum grave reip. ita cum D. Thom. 2. 2. q. 68. à 1. Sylv. v. *accusatio*. q. 2. n. 3. Layman. L. 3. tit. 6. c. 3. n. 6. Pirh. h. t. n. 18. Reiffenst. n. 33. Et sic in specie tenentur ad accusandum, vel deficiat denunciantium fiscales, custodes, vigiles, & similes, nisi alio modo damnum illud avertere possint; cum non teneantur accusare vel denunciare, nisi in quantum necessarium, ad tale damnum publicum vel privatum avertendum, & bonum commune procurandum, de Lug. l. c. n. 3. Tenentur autem hi obligati ex officio denunciare vel accusare, ex justitia; cæteri ex caritate, vel alia virtute, ut idem n. 2. in fin. porrò quoad obligationem denunciandi vel accusandi, non tam veniunt ea crimina, quæ sunt ratione quadam generali contra bonum commune, quatenus alii ex illis sumere possunt scandalum, ad similia perpetranda, si impunita relinquuntur, quàm, quæ directè & immediatè sunt contra bonum commune, seu reipublicæ: ut schisma, proditio civitatis, crimen læsæ majestatis, expulsiò ærarii publici, hæresis, & spatios dogmatum contra fidem, quibus de Lugo cit. n. 2. annumerat peccatum aliquod turpe in religioso, quod probabiliter publicabitur & cederet in magnum religionis damnum.

2. Resp. Secundò, aliud est de criminibus privatis, taliter non vergentibus in damnum publicum boni communis; in iis enim agere & accusare nemo invitus tenetur, juxta L. unic. s. ut nemo invitus, etsi licitè posset: sunt siquidem plures casus, in quibus licitum est accusare, non tamen obligatorium, quos videre est apud Henriq. L. 3. de pœnit. c. 25. §. 9. Lit. G. sic, qui novit crimen alicujus, etiam graviter nocivum proximo, cujus damnum aliter ab eo averti nequit, quàm denunciando vel accusando, etsi denunciare vel accusare teneatur ex lege caritatis, si sine suo gravi damno possit, non tamen ad hoc tenetur, cum lex caritatis non obliget, ad impediendum grave damnum, nisi id commode, vel saltem sine notabili damno proprio fieri possit; de Lugo l. c. n. 3. Sic etiam in specie nemo regulariter accusare tenetur de delicto contra se commisso, cum quilibet sit dominus propriæ famæ & bonorum fortunæ, adeoque condonare injuriam sibi illatam possit; nisi forte, prout id ipsum limitat de Lug. n. 4. cum Sor. & Navar. ita pauper esset, ut se suamque familiam alere non posset, nisi repetendo per accusationem bona sibi ablata. Idem est de injuria suis illata. Idem n. 5. quin etiam si delictum sit quidem contra bonum commune, non tamen ita graviter eidem nocivum, ut idem *ibid.*

R. P. Lewr. Jur. Can. Lib. V.

Quæst. 15. Num accusatione inchoatà, desistere ab ea possit accusator, & quas pœnas desistens incurrat?

1. Resp. Primò, in civilibus accusator, dum agit de proprio solum suo interesse, desistere potest, de Lug. de jur. & just. d. 38. §. 1. n. 9. cum communi. In criminalibus quoque, dum accusator etiam post libellum judici oblatum, litemque contestatam deprehendit, se errasse accusando innocentem, qui falsò putavit esse reum, non tantùm potest, sed & debet desistere. Idem est, si de innocentia accusati cœpit dubitare, & post diligentem inquisitionem perseveret dubitatio. Item dum videt, se crimen non posse probare, cum, si in hoc casu pergat accusare, vere calumniatur, Sylv. v. *accusatio*, n. 6. Wiestn. h. t. n. 47. Quamvis, ut hic addit ex Abb. in cap. fin. de calumniat. n. 5. in his casibus, ut calumniatorum pœnam effugiat, probare debeat, se justà causâ aut probabili errore ductum ad accusandum; nunc autem legitimæ probationis copiam non habere, eò quòd v. g. testes mortui, sive absentes sint, aut fidem fefellerint, sive bique defecerint, Pirh. h. t. n. 20. cit. Lessio L. 2. de just. c. 30. n. 14. Item debere illum desistere, postquam Judex accusationem refutavit, seu rejicit, vel admissam rescidit; quia v. g. deprehendit libellum continere substantialem defectum; vel persona accusata talis est, quæ non potest sine gravi reip. perturbatione puniri. Tunc enim potest Judex vel Princeps accusationem inchoatam abolere, idque etiam si privatus ob injurias sibi illatas accuset, quia illius est damnum publicum cavere, etiam cum incommode privato. Quod tamen ob eandem causam non potest Judex inferior, sed solum accusationem non admittere, vel admissam suspendere, relato toto negotio ad Principem, & quidem non jure & potestate ordinaria, sed ex tacita quadam voluntate Principis, seu per episcopiam. Quin &, si agatur de injuria partis accusantis, non potest non accusationem admittere, etiam sub prætextu majoris boni, debetque jus parti dicere; cum ad eum non spectet principaliter promotio boni publici, sicut ad principem, qui etiam propterea potest accusationem factam abolere, seu rescindere, casu quo persona accusata censetur bono publico necessaria, vel valde conducibilis: Ita Less. l. c. n. 15. §. 16.

2. Resp. Secundo, in causis omnibus, etiam criminalibus, in quibus quis accusare non tenebatur, desistere potest ante libellum accusationis judici oblatum, idque etiam si publicè dixisset, se accusaturum, Pirh. n. 3. Wiestn. h. t. n. 46. Reiff. n. 51. arg. c. licet h. t. Quin &, ut de Lug. cit. num. 9. potest desistere non tantùm gratis, sed & accepto pretio, (cujus contrarium est, si ex justitia tenebatur desistere; si enim tunc acciperet pretium, ut desisteret, venderet, quod ex justitia dare & facere tenebatur) estque ratio, quòd, ubi accusatio non est sub obligatione, etiam ejus prosecutio non est sub obligatione. Extenditque hoc Pirh. n. 22. notab. 3. ita ut, qui ante oblatum libellum professus est, se velle accusare, adhuc desistere possit, juxta cit. c. licet. etiam facta jam citatione rei, pro quo citat Abb. in cit. c. n. 6. & Bartol. in L. quæstium. ff. ad S. C. Turpilian. Non tamen desistere potest post datos fidejussores de lite prosequenda, Pirh. l. c. nihilominus etiam in hoc casu ab accusatione criminis publici, quam minatus est, libello nondum porrecto desistens, postea ad reum accusandum, de eodem

B

eodem crimine non admittatur amplius, Arg. cit. v. licet, & L. 6. c. de his, qui accusare. L. miles. ff. ad L. Jul. de adult.

3. Resp. Tertio, post litem contestatam, vel saltem post libellum, cui inscriptio facta, iudici oblatum acculator, (intellige etiam eum, qui accusare non tenebatur) si accusatio iusta est, impunè desistere nullo modo potest, juxta L. 15. §. 5. ff. ad S. C. Turpill. cit. L. miles. auth. qui semel c. quomodo & quando; ex ea ratione: quia eo casu contracta jam est obligatio probandi delictum, & perseverandi usque ad sententiam: cum inter sit reip. accusationem ceptam non intermittere, ut si accusatio vera est, delictum, si falsa, acculator tanquam calumniator puniatur; de Lug. l. c. Reiff. num. 50. Wiestn. n. 45.

4. Resp. Quarto, quod attinet ad pœnas desistentium ab accusatione post oblatum libellum, eique factam inscriptionem, sine consensu accusati, & licentia omitteudæ accusationis, concessa à iudice ex iusta causa, dum crimen est publicum, præter indictum iis perpetuum silentium de eodem crimine posthac accusandi, de quo resp. 2. & repulsam, si pœnitentiã ducti denuò prosequi velint, juxta L. 2. ff. & L. 3. c. ad S. C. Turp. incurrunt infamiam, juxta L. 2. c. eod. damnantur in expensas compensandaque damna, juxta L. 3. c. de his, qui accus. non poss. & ad alias pœnas ejusdem S. C. Turpill. nimirum ad pœnam quinque librarum auri fisco solvendam. Dum verò crimen privatum est, ad pœnam arbitrariam à iudice infligendam, juxta L. 7. §. 1. ff. ad Senatus cons. Turp. Sylvester v. accusatio n. 8. Lessi. de injuria, L. 2. c. 30. n. 14. Wiestn. num. 14.

Quæst. 16. Quinam accusari possunt, aut nequeant?

1. Resp. Primò, regulariter & in genere loquendo accusare possunt delinquentes iudiciorum publicorum rei, tam servi, quàm liberi, sine discrimine sexus, tam Clerici, quàm Laici, tam impuberes, quàm puberes, tam minores, quàm majores, modò usum rationis sufficientem ad delinquendum habeant, & modò minoribus suis in negotiis civilibus accesserint curatores, & pupillis tutores, Lauterb. h. tit. §. 8. & Clarus cit. §. fin. q. 16. n. 1. Pitb. h. t. n. 23. Wesenb. in parat. ff. h. t. n. 10. cum communi; quamvis Lauterb. ibid. addat, hoc ipsum moribus nostris non servari ubique, ita tamen etiam, ut impuberes accusati puniantur pœna mitiore, & habita ratione ætatis & imprudentiæ, juxta c. 1. de delictis puerorum. & L. ferè. ff. de reg. jur. Dixi: regulariter & in genere loquendo; quia excipiuntur, qui accusari nequeunt. Unde

2. Resp. Secundò, accusari primò nequeunt ob defectum rationis infantes, & mente capti, seu furiosi; quia, cum se defendere nequeant, æquitatis ratio non permittit, aliquem de criminibus indefensum accusari, multò minus damnari, L. 5. c. 1. h. tit. Unde, si ante furorem deliquerint, accusatio & prosecutio illius suspenditur usque ad reditum sanæ mentis, Lauterb. l. c. qui tamen addit, aliud esse, si delictum ante furorem commissum fuerit levius, & tendebat tantum ad pœnam pecuniariam; talem enim pœnam, dum de delicto tali evidenter constat, statui, seu infligi posse, etiam ante reditum sanæ mentis, extra dubium esse, Arg. L. 1. ff. de requir. vel absent. pro quo citat Menoch. de arb. judic. L. 2. cas. 325. n. 12. Carpz. pr. crim. q. 146. num. 26,

3. Secundò, absentes nequeunt accusari in delictis gravioribus, cum effectu, ut contra eos instituaturs processus, & feratur sententia, juxta c. 1. caus. 2. q. 8. & L. 1. princ. ff. de requir. vel absent. possunt tamen accusari ad effectum, ut à Iudice legitimo citentur, cit. L. 1. relatis in acta publica acculatorum nominibus, anno tali, quo accusati, & obignatis eorum bonis, ut L. 1. §. 2. Et si ad statutum diem contumaciter, seu citra purgationem non comparitionis, emanent, possunt puniri pœnâ pecuniariâ, vel aliâ arbitrariâ, etiam infamiam, ad relegationem usque, non tamen pœnâ capitis, L. 5. ff. de pœnis, & c. 8. de dolo & contum. Laterb. §. 11. loquens etiam de delictis levioribus nototiis, cum Carpz. l. c. q. 140. n. 3. quin imò, ut Reiffentf. h. t. n. 26. si citati intra annum (qui iis ad defendendum se conceditur, per L. 1. ff. & c. de requir. reis.) non compareant, bona eorum arrestata fisco remaneant, L. fin. ff. de requir. vel absent. damn. nisi contumaciam purgaverint probando legitimum non comparendi impedimentum, arg. L. 9. ff. ex quibus caus. major.

4. Tertio, accusari non possunt Reges & Principes non agnoscentes superiorem, coram quo accusatio foret instituenda; & quidem de Papa constat ex c. 13. caus. 9. q. 3. & c. 14. & 15. caus. & q. ead. De Imperatore quoque, qui propter excellentiam domini mundi dicitur, per L. 9. ff. ad L. Rhod. de jactu. Qualiter tamen is civiliter accusari possit, vide ex bulla aurea c. 5. §. 3. Principes quoque Imperii, quos habeant Iudices in criminibus, adeoque apud quos accusari possint, vide apud Myler. de princip. & stat. Imp. p. 3. c. 93. n. 5. ad quem remittit Lauterb. §. 11.

5. Quarto, propter dignitatem accusari non possunt Legati Imperatoris, id est, qui provinciæ præsumunt, & qui causâ reipublicæ absunt, L. 12. pr. ff. h. t. L. 2. ff. de in jus voc. nimirum durante officio de delicto commissio, vel de delicto commissio ante legationem & officium, cit. L. 12. tenentur tamen cautionem præstare, de iudicio fisci finito aliquando officio, L. 38. §. fin. ff. ad L. Jul. de adult. De cætero aliud est, si finito officio, vel circa illud ipsum delictum commissum, vel contra jurisdictionem superioris, vel involvat privationem officii, Lauterb. §. 9.

6. Quintò, accusari nequeunt mortui; quia extinguitur crimen mortalitate, L. fin. ff. ad L. Jul. majest. nec instituta criminis accusatio peragi potest, L. 2. & 3. & ultima. c. si reus vel accusat. mort. L. 6. ff. de pub. judic. quia morte rei solvitur iudicium per L. 15. §. 3. ff. ad S. C. Turpill. Unde nec accusatio, nec pœna transit ad hæredes, etsi accusatio jam inchoata, & lis contestata, non tamen condemnatio secuta, L. 20. ff. h. t. Nisi tamen sit manifestum crimen lætæ majestatis divinx, L. 4. §. 4. t. de hæres. Lauterb. §. 12. vel etiam humanæ, L. fin. ff. ad L. Jul. majest. ubi: hoc crimine hæreditas à fisco vindicatur, nisi à successoribus purgetur.

7. Sextò, qui crimen, ortamque ex eo actionem criminalem præscripserunt, amplius nequeunt accusari, sed elapso requisito ad hoc tempore, computando à die notitiæ commissi criminis, jus accusationis, adeoque & jus inquisitionis de officio iudicis faciendæ sublatum censetur. Quantum verò temporis, & qualiter longius vel brevius pro diversitate delictorum ad hanc præscriptionem requiratur, vide satis accuratè à me tractatum, L. 2. q. 934.

Quæst.

Questio 17. Num accusatus absolutus, vel condemnatus denuo de eodem delicto accusari possit?

Resp. Accusatio criminalis legitime instituta, de eodem crimine, à quo quis semel absolutus vel condemnatus fuit, regulariter reiterari nequit; ita quoad substantiam, juxta *L. 6. h. t. L. licet. ff. nauis. caup. & L. 4. ff. de poenit. Clar. §. fin. q. 17. n. 1. Covar. L. 2. var. c. 10. Fatim. pr. crim. q. 1. n. 51. Pirh. h. t. n. 24. Lauterb. in ff. h. t. §. 10. Marant. spec. aur. p. 6. Barbos. in cit. c. 6. n. 2, citatis plurimis; quia de eodem delicto hominis sapius quæri non debet *cit. l. licet.* cum aliâ rei legitime absoluti innocentia nunquam tuta esse possit. Ad hæc semper accusare iteratò volenti, obstat exceptio rei judicatæ; quin & cum accusatio criminalis respiciat publicum interesse, adeoque competit collectivè omnibus constituentibus reipublicam; ita facta ab uno torum jus omnium deducitur in iudicium, à quo per sententiam absoluturam superatur accusatio. Unde hæc iteratò in iudicium deducit præjudicatur reip. & omnibus eam constituentibus. Donell. in *L. 63. de re judicata.* Hæc responsio variis clausulis limitata, quoad singulas dilata-*

2. Dixi primo: *actio criminalis seu criminaliter instituta ad vindictam publicam.* Contrarium siquidem est, de accusatione civili seu tendente ad privatam solum interesse, v. g. ad injuriam vel damna refarcienda, dum eâ factâ & vi illius condemnato reo, locus adhuc est actioni & accusationi criminali ad vindictam seu pœnam (intellige tam ab injuriato, quam tertio aliquo) Marant. *l. c. n. 89.* cit. aliis Pirh. *h. t. n. 26.* Wiestn. *h. t. juxta l. 1. c. quando civiliter act. prejud. crim.* Nisi tamen accusatus civiliter fuerit absolutus, quia delictum vel commissum non est; vel commissum non est probatum; tunc enim nec criminaliter, nec civiliter accusari potest, quia competit accusato exceptio rei judicatæ *cit. l. 9. junctâ gl. v. ab alio.* Abb. in *c. de his. Felin. ibid. n. 8.* Marant. Pirh. *LL. cit.* quia, si crimen commissum non esse plenè probatum est, absolutus ab eo, à nullo amplius accusari potest; quia tum respectu omnium commissum non est.

3. Dixi secundo: *de eodem crimine;* quia absolutus ab uno crimine de alio etiam orto ex eodem facto accusari potest, ut constat *ex L. 9. c. qui de crimine. & ibi Brunnem. n. 6.*

4. Dixi tertio: *accusatio legitime instituta;* qualis, quia non est instituta ab eo, qui legitimus accusator non est, v. g. ab inimico, utpote qui ob inimicitiam, quæ finita accusatione remanere censetur, ab accusando repellitur, saltem jure canonico, potest ab alio, qui talis non est, reiterari accusatio juxta jus canonicum; juxta jus verò civile, quo non repelluntur inimici ab accusando, potest etiam à priore accusatore, qui in priore accusatione remansit inimicus, accusatio reiterari. Marant. *L. c. n. 53.* uti etiam reiterari potest, saltem ab alio, si libellus à primo ineptè conceptus fuit, cum in his casibus, repulso accusatore, reus non à crimine, sed solum ab observatione iudicii absolutus fuerit. Pirh. *h. t. n. 25.* citatis Covar. *L. 2. resol. c. 10. n. 1.* Abb. Felin. item Wiestn. *n. 50.* Reiffenst. *n. 44.* juxta *L. 3. ff. h. t. can. 14. caus. 3. q. 1.* junctâ Gloss. *ibidem V. abolitione.* Idem est, dum prior accusatio instituta non fideliter, accusator nimirum prævaricante aut colludente cum accusato, dum nimirum quis assumeret personam accusatoris, addu-

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. V.

cèretque probationes falsas, vel infirmas, ob quas accusatus absolutus cum clausulâ, ne ab illo amplius accusetur; in hoc siquidem casu commissæ prævaricationis & collusionis, & per eam latæ sententiæ absolutoriæ, potest reiterari accusatio ab alio, qui doceret de prævaricatione & collusione, aut saltem iudicia ejus sufficientia afferret; qualia sunt inter alia, si accusator conversatur cum accusato; si post litem contestatam neque accusator, neque accusatus comparet in termino à iudice statuto, uti ex Abb. in *c. de his. col. fin.* ait Marant. *l. c. n. 51.* atque ita juxta *cap. fin. de collus. deteg. l. 3. §. 1. ff. de prevar. L. si quis homicidii c. h. t.* Docent Abb. in *c. de his. h. t. n. 8.* Covar. *l. c. limit. 1.* Clar. *cit. §. fin. q. 57. n. 5.* Reiffenst. *n. 42.* Wiestn. *n. 50.* ex ea etiam ratione, quòd dolus primi accusatoris, obstat non debeat secundo, pro quo accusare volente est favor publicus, ne delicta maneant occulta.

5. Dixi quartò: *absolutus per sententiam* (intelligè absolutoriam definitivè à crimine) nam primò, si, dum actum criminaliter, reus absolutus fuit per viam exceptionis quam reus in iudicio proponit, non, ut non puniatur, sed ad hoc, ut testis, vel accusator repellatur à testificando vel accusando, casu quo absolvatur accusatus, potest is denuo accusari. Wiestn. *l. c. Reiffenst. n. 46.* Marant. *l. c. n. 85.* citatis Bald. in *l. ubi falsi. c. de falsis. Felin. in c. de suis. h. t. v. 3.* Idem dicit de condemnato viâ exceptionis, si ei non irrogetur pœna ordinaria per legem inducta, sed mitior: quia tum, cum delictum non fuit sufficienter punitum, agi possit denuo, ut puniatur pœna ordinaria; adeoque contrarium dicens, dum quandoque irrogari pœna ordinaria solet per viam exceptionis, & sic irrogata est. Secundò dum actum est de crimine per viam denunciationis evangelicæ, potest iterum inquiri, & delinquens accusari ad pœnam ordinariam, cum per hanc viam agatur tantum, ut delinquens emenderetur, non ut puniatur. Covar. *l. c. Abb. in c. de his. h. t. n. 5.* Felin. *n. 3. & 4.* Marant. *l. c.* Secus tamen est, si iudex processit ordinariè, imponendo pœnam legitimam, idem dicunt Covar. *l. c. limit. 8.* & alii, dum actum de crimine via inquisitionis; quorum tamen utrumque negari rectius à Claro *cit. q. 57. n. 8.* Decian. *tract. crim. l. 3. c. 30. n. 5. & 6.* ait Wiestn. *l. c.* propter praxin contrariam, & quod tam inquisitio, quam denuntiatio ad vindictam proposita succedant loco accusationis. Tertio & principaliter, dum reus liberatus seu absolutus est per viam transactionis; nam si transactio accusatorem inter & accusatum invalida fuit, potest reus tam à primo accusatore, quam ab alio rursus accusari; tamen si accusatio institui nequeat amplius ab eo, cum quo transactum, potest tamen ab alio fieri institutio novo processu, utpote cui prior accusatio præjudicata non potuit. Abb. in *c. de his. h. t. n. 3.* Felin. *n. 3. limit. 2.* Covar. *l. c. n. 5.* Marant. *l. c. n. 55.* Pirh. *n. 25. limit. 5.* Clar. *§. fin. q. 57. n. 6.* Wiestn. *n. 52.* Unde eum multò magis possit iudex non obstante transactione inquirere in casibus, in quibus transactio fieri non poterat in præjudicium fisci, ut Marant. *l. c.* non tamen potest tertius ille accusator prodere illum, & cœptam instantiam prioris iudicii prosequi, aut iudex inquirens ex eo condemnare, cum vi transactionis validæ seu factæ in iis, in quibus fieri permessa, processus prior sit & maneat extinctus quoad omnes; ita ut juxta dicta opus sit novo processu, secus se res habet si transactio facta fuerit in non-permissis à jure, in quibus tam accusator novus quam iudex potest prosequi

processum eundem. Marant. *l. c.* dicens hunc esse effectum transactionis in criminalibus, nimirum in casibus permixtis, impedire prosecutionem ejusdem processus, non verò alium initiari ad inquisitionem iudicis, vel ad instantiam tertii accusatoris & exclusionem transigentis; citatis pro hoc Bart. in *l. transigere c. de transact. col. 1. in fin. Alex. ibidem & abb. in c. de his. h. r. col. fin.* idemque dicens, ex mente tamen potius alterius, de casu, quo Princeps accusante offensus, & accusatione pendente generale indultum fecit de omnibus delictis, nimirum parte offensa concordata, ut tunc non obstanterali indulto iudex ex officio prosequi possit. Porro prædicta procedere quoque de transactione circa privata delicta, tradit idem n. 57. & 58. sic in specie: si passus injuriam in suam personam ante vel post accusationem remittat ei injuriam, non quidem ipse offensus, sed offensus consanguineus, possit adhuc accusare offendentem ex ea etiam speciali ratione: quòd injuria facta uni, censetur facta omnibus de ejus cognatione, juxta *L. lex Cornel. ff. de injur. & ibi Barth. col. 2. in pr.* Verùm de hoc postremo vide eundem pluribus, & dicenda à nobis paulo post.

6. Dixi quintò: in eodem foro; nam primò accusatum à seipso, & absolutum à sacerdote receptà & expletà salutari pœnitentià, nil verat denuo accusari ab alio & puniri in foro externo; quia in foro conscientie facta accusatio & punitio non est ad vindictam & reipublice per crimen lætæ satisfactionem, sed ad reconciliationem cum DEO per peccatum offenso; Unde, cum hæc accusationes & pœnæ tendant ad diversos fines & effectus, una per aliam non tollitur, idque etsi à sacerdote facta absolutio esset publica; ita ex communi & certa praxi, *Glof. in cit. c. de his. v. replicari. Abb. ibid. n. 3. Covar. l. c. n. 3. Clar. l. c. n. 10. Marant. l. c. n. 87. Pirh. h. r. n. 27.* sic quoque per susceptionem baptismi tollitur peccatum, omnisque pœna temporalis infligenda à Deo, non tamen per hoc impeditur, quo minus baptizatus accusari in foro externo possit de crimine ante baptismum commisso, & delu- per condignè puniri. *Abb. l. c. n. 5. Covar. Pirh. h. r. citatis. Lauterb. ad ff. h. r. §. 12. contra Felin. in cit. c. de his n. 8. & alios quosdam.* Huc etiam referendum, quod tradit Marant. *l. c. n. 88.* nimirum quòd, dum offensus in foro animæ remisit sibi illatam injuriam, possit adhuc accusare offensorem suum etiam criminaliter, sive in ordine ad pœnam legitimam & vindictam publicam, eò quòd censetur solum odium & rancorem, & non jus accusandi remittere. Secundò, cum plura crimina sint fori mixti, ut adulterium, usura, sacrilegium, magia, de uno eorum accusatus & punitus vel absolutus in foro Ecclesiastico, potest de eodem accusari denuò in foro sæculari & à iudice sæculari puniri. *arg. c. felicitis §. per hoc quoque. de pœnis in 6. Covar. cit. c. 10. n. 6. limit. 11. Abb. in c. tua. de procur. Felin. in c. de his col. fin. Bald. in l. placet. c. de SS. Eccl. Marant. l. c. n. 97. Pirh. l. c. limit. 8. Reiffenst. h. r. n. 48.* cum communi usu recepta; ex ea ratione: quòd cum jurisdictio Ecclesiastica & sæcularis sint procul distinctæ & separatæ, sententia lata vi unius in uno foro, non possit impedire ferendam vi alterius in alio foro, pariendo exceptionem rei judicatae; adeoque nec pœna spiritalis inflicta in foro Ecclesiastico pœnam temporalem infligendam in foro sæculari, & è converso; quod ipsum tamen imitant *Clar. cit. q. 57. n. ult. Jo-And. in cit. c. felicitis. Covar. perh. Reiffenst. ita ut saltem procedat,*

si pœna inflicta in uno foro fuit insufficientis & improporcionata delicto, vel pœna tantum medicinalis, v. g. excommunicatio. Sic quoque duplici pœna puniri potest reus à diversis iudicibus, utroque competente, dum nimirum pro eodem delicto citatus ab utroque, respectu utriusque fuit contumax eorum neutro comparando, potest ab utroque puniri pœna contumaciæ; in quo tamen casu non punitur duplici pœna pro eodem delicto, quia revera sunt duo delicta, nempe duæ contumaciæ, cum sint duo contemptus duorum iudicum, quorum unusquisque punit contemptum sibi irrogatum. Unde etiam dici nequit puniri bis pro eodem delicto. Ita Marant. n. 98. cum Bart. in *L. sepulchri. ff. de sepul. viol. & Abb. in L. quamvis ff. de in jus. voc.* De cætero dum præter has exceptiones seu limitationes responsionis principalis AA. addunt & hanc, quod iteratò quis accusari possit, dum secundus accusator suam suorumque injuriam prosequitur, modò doceat, se accusationem jam ab alio factam ignorasse, juxta *l. 7. §. 2. de accus. idipsum sic intelligendum videtur, si prima quoque accusatio facta de crimine publico ab aliquo, cujus offensam privatam non concernebat; nam nil verat, ut constat ex dictis, fieri accusationem à secundo, etiam si scivisset accusationem primam ab alio saltem principaliter quoque offenso factam sive criminaliter, sive civiliter. Sic consanguineus potest accusare pro injuria consanguinei, qui jam accusaverat, non quidem civiliter, sed criminaliter; accusare enim civiliter tantum potest consanguineus pro consanguineo; nisi offensus habeat in sua potestate, ut pater filium, maritus uxorem, cum tunc accusando vindicet propriam injuriam, & nomine proprio agat, adeoque pro libitu suo accusare potest, tam civiliter quam criminaliter, quod non possunt alii consanguinei collaterales, v. g. fratres, utpote quorum uno offenso, non dicitur propriè & alter offensus, sed solum dolens de injuria fratris & præterdens interesse aliquod affectionis, ut Alex. in *l. si finit. ff. de damno infecto.* Ita Marant. *cit. n. 60. juncto n. 61.**

Quest. 18. Qui sint effectus accusationis, seu quas obligationes, favores, vel odia causet, respectu iudicis, accusatoris, accusati?

1. **R**esp. ad primum. Effectus accusationis respectu iudicis, est obligatio, qua ille facta accusatione tenetur inchoare processum captando informationem super persona accusatoris & accusati aliisque, citando reum, quin etiam ante citationem incarcerando illum custodiæ causâ, ubi necesse est, v. g. ne is testes subornet, impediatur, terreat, vel ne fugiat, dum de fuga suspectus est; modò delictum sit grave, adsintque sufficientia indicia, & semiplena probatio commissi delicti. *Clar. §. fin. q. 28. n. 2. Passerin. tribun. regul. q. 20.* quos refert, *Reiffenst. h. r. n. 327.* effectus quoque accusationis respectu iudicis & quidem principalis est obligatio, quâ obligatur iudex reo legitime convicto seu probato crimine procedere ad ferendam sententiam de infligenda pœna ordinaria quidem & certa, si talis jure statuta est, aut aliàs alia extraordinaria arbitraria condignè. *Pirh. h. r. n. 37.* cum *Hofstiensis in summa h. r. n. 12.* & *Zoëfio in comment. h. r. n. 9.* si enim ad hæc tenetur iudex facta sibi denunciatione delicti, de qua loquuntur citati AA. multò magis tenebitur ad ea, facta sibi accusatione, utpote fortius urgente inchoa-

Inchoationem & prosecutionem, & absolutionem per sententiam.

2. Resp. ad secundum, effectus accusationis respectu accusatoris est, quod si facta accusatione teneatur delictum probare probatione plena, uti expressè statuitur *l. fin. c. h. t. & can. 2. caus. 2. q. 8. Lauterb. h. t. n. 19.* quod ubi non fecerit, quam pœnam incurrat, dictum est supra, uti etiam quando ab inchoata accusatione desistere possit; plures accusationis criminalis effectus, utpote denunciationi iudiciali, & inquisitioni communes ob easdem rationes & textus juris, qui & harum meminerunt, & quidem frequentius & expressius, uti videbimus in duobus *cap. seqq.*

Quest. 19. Accusatore non probante vel se absentante, vel mortuo, & reo interim infamato, qualiter procedere debeat iudex?

1. **R** Esp. primo: Accusatore vel denunciante non probante objectum crimen, dum accusatus antecesserit infamis fuit, nec per talem accusationem, utpote desitutam probatione, puniendus est, sed absolvendus, ut nec desuper amplius gravandus. Ubi etiam dum objecto crimine non apparet, qui crimen probare possit aut velit. Hofst. in *c. acced. h. t. §. si vero coll. ult. Pirh. h. t. n. 95. arg. c. 46. §. fin. de appell. & c. 7. de concess. prebend.* Unde, si quis post objectum crimen non probatum petat mitti in possessionem beneficii sibi collati, in hanc immitti debet, non obstante illa objectione. Secus est, si legitime electo nondum confirmato obijciatur crimen: hic in dicto casu non statim confirmandus est, cum is ante confirmationem non habeat jus in beneficio, sicut habet is, cui beneficium collatum; ita fere Pirh. *l. c.* Nihilominus tamen, dum objecto crimine, obijcenti deficit probatio, ei indicendam purgationem, ut infamia purgetur, in qua si defecerit, imponendum ei, etiam jam proviso de beneficio perpetuum silentium, uti è contra etiam excipienti de crimine; quod si reus purgaverit infamiam, eum contra quem acceptum, condemnandum in sumpus, tradit Pirh. *l. c.* quem loqui credo de infamia tali, qualis eidem per talem criminis objectionem causata est.

2. Resp. ad secundum & tertium: Ex quo post ceptam accusationem, non apparet transactio, nec remissio accusatoris, sed stat in suspensio causa propter ejus absentiam, iudicem debere substituere virum unum idoneum in locum absentis accusatoris, qui causam ejusdem prosequatur in terminis, in quibus reperitur, ut ita iudex, quam citius potest, procedat ad processum definitionem per condemnationem, non impunita manente accusatoris contumacia in non-comparendo; tradit Marant. *p. 6. de inquisit. n. 81.* juxta constitutiones regni, credo Neapolitani. Addens quoque juxta easdem in casibus, in quibus non vertitur interesse fisci propter aliquam pœnam, licere accusatori impunè desistere, antequam accusatus compareat; verum de jure communi potius dicendum videtur, quod idem dicit *l. c.* de casu, quo pendente accusatione moritur accusator, nimirum in omni crimine, in quo intervenit accusator, & pendente accusatione in iudicium deducta moritur, iudicem procedere debere ex officio, prosequendo processum per viam inquisitionis, ne delicta maneant impunita, ut habet *ait c. 1. & 2. de col. deteg. & ad hoc tenet vult Bart. in l. inter accusatorem. ff. de publicis judi-*

cis. Ubi is tenet idem ob similitudinem de accusatore absente.

Quest. 20. Accusatio quibus modis cesset seu extingatur ante latam sententiam irrogatamque pœnam?

1. **R** Esp. primò per mortem accusatoris actio criminalis, ante latam sententiam, ita ut hæredes ipsius eam prosequi nequeant. Clar. *§. fin. q. 51. n. 10.* Pirh. *h. t. n. 46. juxta l. 3. §. fin. h. t.* sed neque alii, nisi forte dicere velles, conformiter ad id, quod paulò ante retuli ex Marant. de accusatore contumaciter se se absentante; quòd nimirum in hoc casu iudex substituere possit alium, qui accusationem prosequatur in iisdem terminis, de quo tamen jus commune nihil. Dum autem iudicem in hoc casu ex officio suo prosequi debere accusationem dicit Pirh. *l. c.* citante *l. penult. ff. de publicis judic. & Clar. ubi ante n. 9. & 11.* id ita intelligendum, non ut prosequatur ceptam accusationem pergendo accusare, ut patet, cum accusare non competat iudici, sed per viam inquisitionis ad finiendum processum.

2. Secundò cessat per mortem delinquentis quoad pœnam corporalem, utpote quæ vi illius etiam probatæ exigi non potest ab ejus hæredibus, juxta *l. de functo. de publ. judicis;* juncta *L. 1. & seq. si reus vel accus. mort.* ita Clar. *n. 12.* dicens esse commune, & Pirh. *l. c.* Dicitur autem: quoad pœnam corporalem, nam dum agitur ad pœnam pecuniariam, distinguendum ita, ut si agatur criminaliter ex delicto ad pœnam confiscationis omnium bonorum, aliamque pecuniariam fisco applicandam, actio criminalis reo mortuo, etiam post litem cum defuncto contestatam, ante tamen sententiam condemnatoriam ad talem pœnam, non transeat ad vel contra hæredes defuncti, ex ea ratione, quòd actio pœnalis ex delicto vel quasi delicto descendens auctorem tantum insequitur. *L. 23. §. hanc actionem ff. ad l. Aquil. §. de perpet. & temp. act.* Quamvis & sint quedam delicta v. g. læsæ majestatis, hæresis & in quibus etiam accusato mortuo ante litem contestatam procedi possit contra ejus hæredes, ut bona illius fisco vindicentur. Farin. *pr. crim. p. 1. t. 1. de inquisit. q. 10. n. 38.* Clar. *cit. q. 51. n. 13.* Pirh. *l. c.* juxta *L. ex judicior. ff. h. t.* Si verò agatur civiliter ad pœnam pecuniariam parti læsæ persolvendam, actio pœnalis illa transit ad hæredes, si lis cum defuncto fuit contestata, etsi condemnatio rei nondum fuerit secuta, quia is mortuus est causa principali pendentes ita Pirh. *l. c.* citans eand. *L. ex judiciorum.* & *Glof. ibi V. pœna & v. secuta,* citato Giphani. in *§. non autem. Inst. de perpet. & temp. act.* cò quòd litis contestatio sit quidam quasi contractus, & veluti novet priorem obligationem & transmutet in aliam, ac ita faciat, ut actio pœnalis jam non sit ex delicto, sed ex contractu nasci videatur; actiones autem ex contractu vel quasi contractu dentur etiam contra hæredes. De cætero reo mortuo post sententiam condemnatoriam quolibet pœna pecuniaria transit ad hæredes illius; Pirh. *l. c.* cum Farin. *l. c. n. 45.*

3. Tertio Accusatio criminalis regulariter & ordinariè finitur seu extinguitur per præscriptionem 20. annorum lapsorum à die commissi criminis, *L. querela. c. ad L. Cornel. de falsis,* Farin. *l. c. n. 1.* Pirh. *cit. n. 46.* Dixi regulariter, quædam enim criminalia seu actiones criminales præscribuntur seu tolluntur breviori tempore, quàm 20. annorum. Farin. *n. 15. & seq. Zæx. in ff. h. t. n. 28.* Pirh. *l. c.* Actiones

etiam criminales breviori tempore finiuntur quam civiles, etiam ex delicto descendentes, quæ durant ad annos 30. cum odiosa facilius tollantur, Zæf. n. 29. Porro hæc intelligenda de criminibus, quæ semel patrata transeunt & cessant, non verò de iis, quæ successiva sunt, & continuantur, v. g. ut matrimonium initum contra canones, hæresis, apostasia; facta enim accusatione ad ea abolenda & finienda nulla præscriptio locum habet, nisi à tempore cessantis delicti, ut Zæf. l. c. n. 27.

4. Quartò cessat accusatio per abolitionem illius, quæ nihil est aliud quam accusationis premissio concessa per interlocutoriam iudicis cognitâ causâ. Glof.

in rub. c. de abolit. Specul. in tit. de abolit. §. 1. in pro Marant. p. 6. de inquis. n. 83. Quam abolitionem etsi quidam velint non posse peti ab alio, qui inferior sit Rege, per constitutionem regni; censeatamen Marant. l. c. id ipsum verum non esse, ne aliis omnes leges juris communis concedentes hanc potestatem permittendi abolitionem accusationis iudicibus & officialibus inferioribus, necesse esset corrigere; cum tamen legum correctio nunquam præsumatur, nisi expressè appareat, juxta L. præcipimus in fin. c. de appell. & ibi Barth. Unde jam patet juxta Marant. tali abolitioni de jure communi locum esse.

CAPUT II.

De Denunciatione.

Quæst. 21. Quid sit denunciatio in genere.

R Esp. Denunciatio, prout hic accipitur, definiri aliquandò explicatius potest, quod sit criminis alicujus manifestatio, seu delatio facta legitimè Superiori, sine solemnitate seu subscriptione & probatione. Dicitur primò: *manifestatio seu delatio criminis*, non qualicumque, quæ etiam comprehenditur revelatio vel narratio criminis commissi ab aliquo, facta alteri ex fine malo, sed ut alter ad pœnam, emendationem vel correctionem adducatur; ita ut & accusatio, aliæque species, in quas subdividitur, hoc termino generico comprehendantur. Dicitur secundò, *facta Superiori*; qualis non est quisque privatus, utpote in quò dicti fines locum non habent. Quamvis non omnis denunciatio fiat ad aliquem quæ superiorem, seu jurisdictionem propriè talem in denunciatum habentem, ut mox patebit ex dicendis de denunciatione caritativa. Dicitur tertio: *Sine solemnitate*, cum denunciatio non tantas, quantas, juxta dicta, accusatio requirat, quæ consistunt potissimum in inscriptione & obligatione, quæ quis obligat se ad probandum crimen denunciatum. Est que hæc principalis differentia illius ab accusatione.

Quæst. 22. Quotuplex sit denunciatio?

R Esp. Dividitur ordinariò trifariam; alia est Evangelica, sic dicta, quia à Christo tradita in Evangelio *Matth. c. 18.* seu caritativa, quia ex caritate tendit non ad vindictam criminis, sed ad delinquentis bonum, nempe ad emendationem & correctionem paternam, seu procurandam à Superiore, vel etiam quandoque à privato, tanquam patre. Quæ ad eam requirantur, & quis in ea servandus ordo, dicitur *gg. segg.* Alia est canonica sic dicta, quia à SS. canonibus inducta, qua denunciatus recurrit ad Superiorem vel Judicem non intendendo vindictam, seu ut is delictum puniat; sed ut ipse pro officio impediatur damnum commune ex delicto imminens, vel alicujus privati. Hanc aliqui in latiore significatione quandoque judicialem vocant, quia non fit Superiori ut patri, sed ut iudici, seu ut habenti potestatem & curam publicam; de *Lug. de 7. §. 7. d. 28. §. 2. n. 3.* Unde etiam quidam denunciationem bifariam dividunt, nempe in Evangelicam & judicialem, & hanc dein subdividunt. De cætero denunciatio canonica, prout distincta à judiciali, est duplex, generalis nimirum & specialis, *Marant. p. 6. tit. de denunci. n. 7. Honor. b. t. n. 77. Wiestn. n. 66.* Generalis ea est, qua agitur

apud superiorem ad delictum aliquod publicum, vel etiam privatum, damnum aut incommodum ejusque continuationem impediendam, v. g. ne matrimonium aliquod cum impedimento impediendo contrahatur, aut ut illud cum impedimento dirimite contractum dissolvatur; de quo agitur *c. 13. de despons. impub. c. fin. de cland. despons. Marant. Wiestn. locis cit.* Quo etiam spectat, dum quis agit, ne indignus promoveatur ad ordines, aut qui malè præfaturus timetur, eligatur aut instituat. *Wiestn. l. c. cum Valensi b. t. §. 5. n. 5.* intendens nimirum non tam privatum seu speciale suum commodum, quam bonum publicum, aut etiam ipsius promovendi aut eligendi. Specialis denunciatio est, quæ fit eidem Superiori per eum, cujus interest (intelligendum videtur specialiter) habere bonum Prælatum, vel administratorem, vel subditum, utis corrigatur, vel si monitus sit incorrigibilis, Prælaturâ, officio vel beneficio moveatur. *Marant. l. c. Wiestn. n. 67. juxta c. 1. de offic. cust. §. 3. r. de Simon.* Alia est denunciatio judicialis, propriè talis sic dicta à iudicio & modo judiciali procedendi, qua defertur crimen iudici, ut is ex munere suo delinquentem puniat, quem tamen denunciatus non vult accusare, nec facere causam suam, seu se partem in iudicio, sicut facit accusator; sed totum relinquit curæ iudicis, ut is suo munere satisfaciatur. *Salicet. in l. ea quidem, in pr. c. b. t. Lugo l. c. Marant. l. c. n. 2.* Subdividitur in publicam & privatam; publica est, quæ in iudicium deducitur crimen, principaliter ad vindictam publicam, & reip. per crimen læsæ satisfactionem, aliorumque exemplum, præcipuè ab officialibus & ministris publicis ad denunciandum deputatis. Unde etiam propriè denunciatio criminalis dicitur, de qua potissimum in præsentia. Privata est, qua denunciatus querit non vindictam publicam, sed proprium suum interesse seu commodum, nimirum damni sui reparationem, sibi debiti satisfactionem, gravaminis sibi illati amolitionem seu elevationem, v. g. dum filius à patre, vel servus à Domino (adverlus quos juxta *L. 1. §. 8. ff. de off. præfetti urb. §. 2. instit. de his, qui sui vel alieni jur. non competit eis actio*) indebitè Monachus à suo Prælato vel Superiore, rusticus vel persona miserabilis à Potentiore oppressi suum gravamen denunciatis Iudici, ut ab ipso ex officio releventur. *Abb. in c. novit. d. iudic. n. 48. §. 51. Marant. l. c. n. 3. Pith. b. t. n. 87. Wiestn. n. 63.* Unde potius denunciatio civilis dici debet. *Laym. L. 3. t. 3. p. 6. c. 4. n. 1. Reiffenst. b. t. n. 84.* apud quem aliqui hujus subdivisionis membra aliter explicant, ita ut velint, eam denunciationem